

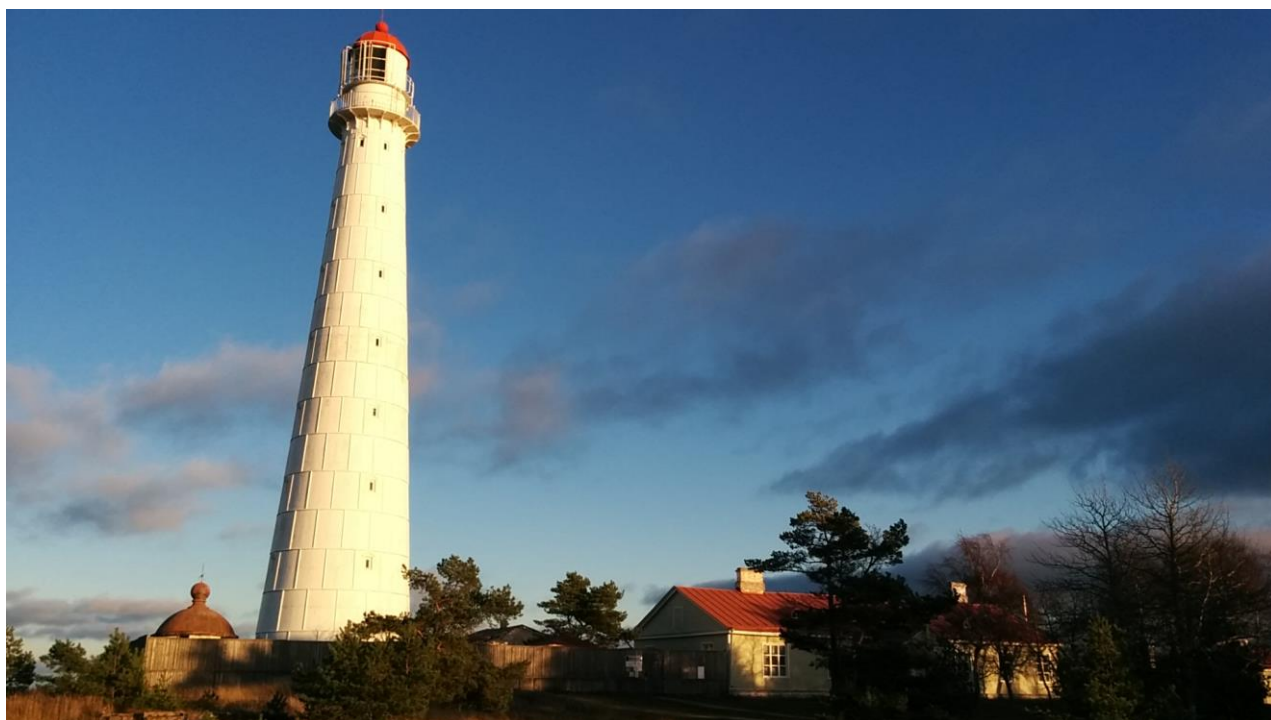
Tellija
Hiiu Maavalitsus

Dokumendi tüüp
KSH aruanne

Kuupäev
Oktoober, 2016

Projekti nr
2014-0188

HIIU MAAKONNAPLANEERING KSH ARUANNE. *HEAKSKIIDETUD 07.11.2016*

Versioon **06**
Printimise kuupäev **2016/10/18**
Koostatud: **Veronika Verš, Kristiina Ehapalu, Raimo Pajula, Kersti Ritsberg**
Kontrollitud: **Hiiu Maavalitsus, Maila Kuusik**

Projekti nr 2014-0188

Esikaane foto: Skepast&Puhkim OÜ, oktoober 2015

Skepast&Puhkim OÜ
Laki 34
12915 Tallinn
T +372 664 5808
www.skpk.ee

Ramboll Eesti AS uus ärinimi on alates 17.07.2015 Skepast&Puhkim OÜ

SISUKORD

ARUANDE SISU KOKKUVÕTE	4
1. HIIUMAA VISIOON 2030+, RUUMILISE ARENGU EESMÄRGID JA SEOS RIIKLIKE ARENGUEESMÄRKIDEGA	5
2. HINNANG EELDATAVA MÕJU KOHTA	8
2.1. Maakonnaplaneeringu ülesanded ja mõjuala suurus	8
2.2. Mõjuala kirjeldus	8
2.3. Alternatiivsed arengustenaariumid ja käsitletud alternatiivid	8
2.4. Hindamise aluseks olevad põhimõtted	10
2.5. Maakonnaplaneeringu elluviimise võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku aladele	11
2.5.1. Hiiu maakonnas asuvate Natura alade iseloomustus	12
2.5.2. Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura aladele	21
2.5.3. Natura eelhindamise tulemused ja järeldus	29
2.6. Mõju looduskeskkonnale	29
2.6.1. Kliimamuutuste mõju ja mõju kliimamuutustele	29
2.6.2. Mõju pinna- ja põhjaveele	30
2.6.3. Mõju kaitstavatele loodusobjektidele	32
2.6.4. Mõju rohelise võrgustiku toimimisele	34
2.7. Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale	35
2.7.1. Teenuste paiknemine ja kättesaadavus	35
2.7.2. Puhke- ja veealad	37
2.7.3. Teedevõrk ja transpordiühendused	38
2.7.4. Jäätmemajandus	41
2.7.5. Taastuvenergeetika	41
2.7.6. Ettevõtlus ja majandusareng	42
2.7.7. Maavarade varustuskindlus	43
2.8. Mõju kultuurikeskkonnale	44
2.8.1. Väärtuslikud maastikud	44
2.8.2. Väärtuslikud põllumajandusmaad	45
2.8.3. Pärandkultuur ja muinsuskaitsealad	46
3. LEEVENDUS- JA SEIREMEETMED	47
4. ÜLEVAADE MAAKONNAPLANEERINGU KSH ARUANDE MENETLUSEST	49
4.1. Osapooled	49
4.2. KSH menetluse ülevaade	49
4.3. KSH läbiviimisel esinenud raskused	50
5. KASUTATUD MATERJAL	51

LISAD

Lisa 1. KSH programm koos lisadega

Lisa 2. KSH aruande avalikustamise materjalid

ARUANDE SISU KOKKUVÕTE

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ kehtestati 2012. aastal. Selle elluviimise tegevuskavas on toodud uute maakonnaplaneeringute koostamine aastatel 2013-2015.

Vabariigi Valitsus algatas 18.07.2013 korraldusega nr 337 kõigi maakonnaplaneeringute koostamise. Hiiu maakonnaplaneeringu (MP) keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) on algatatud Hiiu maavanema 09.08.2013 korraldusega nr 1-1/2013/203.

Planeeringuala hõlmab kogu Hiiu maakonda. **Planeeringu koostamise eesmärk** on maakonna ruumilise arengu kujundamine vastavalt üleriigilise planeeringu "Eesti 2030+" koostamise ajal kokku lepitud visioonidele ja arengusuundadele. Riigi üldised huvid võetakse aluseks nii riiklikul, regionaalsel kui ka kohalikul tasandil otsuste langetamisel. Maakonnaplaneering on aluseks omavalitsuste üldplaneeringute koostamisel.

KSH läbiviimise eesmärk on aidata kaasa keskkonnakaalutluste integreerimisele planeeringu koostamisel. KSH läbiviimisel lähtuti olemasolevatest andmetest ning uuringute tulemustest.

KSH programmi koostas OÜ Alkranel. KSH programmi (ehk hindamise lähteülesande) avalik väljapanek toimus septembris ja avalik arutelu oktoobris 2014. KSH programm on heakskiidetud Keskkonnaameti poolt 06.01.2015 (vt KSH aruande Lisa 1 – KSH programm).

Mõjuala üldine kirjeldus on toodud KSH programmis. Olemasoleva olukorra kirjeldus koostati MP koostamisel planeeringu töörühma poolt eraldi dokumendina (vt planeeringu Lisa 4).

Hiiu maakonnaplaneeringu koostamisel sõnastatud Hiiumaa visioon 2030+, ruumilise arengu eesmärgid ning hinnang nende vastavusele ja seosed riiklike arengueesmärkidega on toodud KSH aruande ptk-s 1. Maakonnaplaneeringu ülesanded ja planeeringuga kavandavate tegevuste/arenduste üldine mõju hinnang, sh käsitletud alternatiivide lühikirjeldus, on toodud KSH aruande ptk-s 2. Maakonnaplaneeringu koostamisel väljapakutud leevendusmeetmed on toodud aruande ptk-s 3 ning KSH menetluse ülevaade ptk-s 4.

KSH aruande koostas Skepast&Puhkim OÜ (endise nimega *Ramboll Eesti AS*). Aruande koostamiseks tehti tihedat koostööd maakonnaplaneeringu koostajatega, keskkonnaekspertid andsid omapoolse sisendi juba seletuskirja teksti.

KSH aruande eelnõu avalikustati koos planeeringu eskiisiga oktoobris-novembris 2015. Avalik arutelu toimus 11.11.2015 Hiiu Maavalitsuses. Avalikustamise käigus laekunud asjakohaste ettepanekutega arvestati ja KSH aruande eelnõud korrigeeriti.

KSH aruanne esitati asutustele kooskõlastamiseks koos maakonnaplaneeringuga. Vastavalt esitatud ettepanekutele aruannet korrigeeriti. Maakonnaplaneering on Hiiu maavanema poolt vastuvõetud 09.06.2016.

KSH aruande avalikustamine toimus koos maakonnaplaneeringu avalikustamisega juunist augustini 2016. Avalik arutelu toimus 31.08.2016 Hiiu Maavalitsuses. Avalikustamise käigus laekunud asjakohaste ettepanekutega arvestati ja KSH aruannet korrigeeriti vastavalt.

Maakonnaplaneeringu ja selle KSH materjalidega on võimalik tutvuda Hiiu Maavalitsuse kodulehel <http://hiiu.maavalitsus.ee/maakonnaplaneering>.

1. HIIUMAA VISIOON 2030+, RUUMILISE ARENGU EESMÄRGID JA SEOS RIIKLIKE ARENGUEESMÄRKIDEGA

Maakonnaplaneeringu koostamisel sõnastati Hiiumaa visioon 2030+ järgmiselt: **Hiiumaa on loodust hoidva ja väärtustava elujõulise uuendusmeelse kogukonnaga saar Läänemeres, kus on atraktiivne elamis-, ettevõtlik- ja külustuskeskkond**. Samuti sõnastati Hiiumaa ruumilise arengu eesmärgid. KSH eksperdid osalesid nii visiooni kui eesmärkide sõnastamisel.

Järgnevalt on toodud kokkulepitud eesmärgid (kaldkirjas tekst) ning hinnang nende vastavusele ja seosed riiklike arengudokumentidega.

1) Hiiumaa kultuuri- ja loodusväärtused hoitud ning teadvustatud ja loodusressursid keskkonnasäästlikult majandatud

Hiiumaa unikaalse looduse sh randade kaitse ja säästlik kasutus. Maismaa ja mereala loodusressursside (sh maavarad, energeetiline ressurss) kestliku majandamise soodustamine. Looduslähedase elulaadi väärtustamine ning roheline mõtteviisi ja käitumise laiendamine erinevate majandusvaldkondade arendamisel. Väärtuslike maastike ning põllumajandusmaade hoidmine ning säilitamine. Nimetatud eesmärki toetab ka asjaolu, et Hiiumaa paikneb Lääne-Eesti biosfääri programmialal (BPA). BPA eesmärkideks on seatud, et programmiala on kujunenud kestliku majanduse ja looduskasutuse pilootpiirkonnaks, looduslik mitmekesisus on säilitatud ning programmiala saarte kultuuripärand on hoitud ja eksponeeritud.

Eelnimetatud eesmärk on kooskõlas looduskaitse arengukava aastani 2020¹ peamise eesmärgiga: „Inimesed tunnevad, väärtustavad ning hoiavad loodust ja oskavad oma teadmisi igapäevaelus rakendada“. Eesmärk aitab kaasa ka arengukava teise põhieesmärgi saavutamisele, milleks on: „Loodusvarade pikaajaline püsimine ja selleks vajalike tingimuste tagamine ning nende kasutamisel ökosüsteemse lähenemise põhimõtete arvestamine“.

Maakonnaplaneeringu koostamisel vaadati üle 2006. a Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ määratud väärtuslikud maastikud ning seati tingimused nende säilimiseks ja kasutamiseks. Väärtuslike maastike säilitamine on kooskõlas looduskaitse arengukava meetmega 2.3 „Maastike mitmekesisuse tagamine“.

Eelnimetatud eesmärk on kooskõlas ka Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030² maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamist käsitlevate eesmärkidega: „Säilitada mitmeotstarbelised ja sidusad maastikud“ ja „Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine“.

Samuti toetab eelnimetatud eesmärk keskkonnastrateegias püstitatud eesmärke seoses maavarade ja kalavarudega. Keskkonnastrateegia on seadnud eesmärgiks maavarade keskkonnasõbraliku kaevandamise, mis säästab vett, maastikke ja õhku, ning maapõueressursi efektiivse kasutamise minimaalsete kadude ja minimaalsete jäätmetega. Keskkonnasõbralik kaevandamine tähendab maardla kiiret hõlvamist, maavara lühiajalist väljamist, põhjavee minimaalset mõjutamist, müra-, tolmu- ja seismiliste efektide vältimist ning kaevandatud ala kiiret, projektkohast korrastamist. Ressursi efektiivne kasutamine tähendab kaevandamisväärse maavara võimalikult täielikku väljamist ning kaasnevate maavarade ärakasutamist. Kalavarude osas on strateegias eesmärgiks seatud kalapopulatsioonide hea seisundi ning kalaliikide mitmekesisuse tagamine ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile.

¹ Keskkonnaministeeriumi koduleht www.envir.ee/sites/default/files/lak_lop.pdf

² Keskkonnaministeeriumi koduleht www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/ks_loplii_riigikokku_pdf.pdf

2) Hiiumaa on logistiliselt sidus ja maailmaga aktiivselt suhtlev maakond

Regiooni toimepiirkondade (Läänemaa, Saaremaa) parem omavaheline ning üle piiri sidustamine Läänemere lähiriikidega. Taristu ja ühenduste arendamine, et tagada Hiiumaa hea ühendus mandriga. Saaresisene ruumiline sidusus eri liikumisvõimaluste kasutamise ja põhivajadustega seotud teenuste kättesaadavuse tagamine läbi paindliku ühistranspordi korralduse. Keskuste arendamine ning sidustamine, tagamaks igapäevaste teenuste kättesaadavuse.

Eelnimetatud eesmärk aitab kaasa üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ eesmärgi – Tagatud on kiire, piisava sagedusega ja mugav ühendus välismaailmaga – saavutamisele. Eesmärk on samuti kooskõlas üleriigilise planeeringu järgmiste asustuse kujundamise eesmärkidega:

- Olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine;
- Töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade siseses ja omavahelises sidustamises kaudu.

Igapäevasteenuste kättesaadavus ja töökohtade olemasolu on kahaneva rahvaarvuga maakonnas hädavajalik. Eesti regionaalarengu strateegias 2014-2020³ on sõnastatud põhieesmärgid järgmiselt:

- Toimepiirkondade terviklikkust ja konkurentsivõimet soosiv elu- ja ettevõtluskeskkond;
- Suuremate linnapiirkondade rahvusvahelist majanduslikku konkurentsivõimet soosiv ja keskkonnasõbralik elukeskkond;
- Piirkonnaspetsiifiliste ressursside oskuslikum ärakasutamine;
- Piirkondade tugevam sidustatus ja arendusvõimekus.

Hiiu maakond kuulub strateegia kohaselt Lääne-Eesti arendusregiooni, mis on seesmiselt mõnevõrra vähem terviklik ja sidustatud kui teised regioonid, kuid lisaks asendile on selle arendusregiooni piirkondadele omased mitmed sarnased arengutingimused. Regioonile on iseloomulik suhteliselt kõrge asustus, merelisuus, rannaalade ja perifeersete väikesaarte suur osatähtsus, puhas ja kõrge turismipotentsiaaliga looduskeskkond ning rahvastiku märkimisväärne hooajaline kõikumine (peamiselt puhkajate ja „teise kodu“ külastajate arvelt). Samuti on regiooni eripäraks kõigi toimepiirkondade jaoks ühtse tõmbekeskuse puudumine arenguregioonis endas, vaid tõmbekeskuseks on eeskätt Tallinn. Lisaks on Lääne-Eestile iseloomulik suhteliselt kõrge majandustegevuse tootlikkus ning tööjõus osalemine. Selleks loob häid eelduseid kolme ülikooli regionaalse kolledži olemasolu, mis on aidanud kujundada spetsialiseerumist piirkondlike eeldustega haakuvatele kompetentsi- ja ettevõtlusvaldkondadele. Peamised ühised väljakutsed Lääne-Eesti kestliku arenguvõime tagamisel on võrdlemisi kiire püsirahvastiku vähenemine eeskätt nooremaelaste osas ja saartel, turismi- ja puhkemajandussektori hooajalisus, varasemate põhitegevusalade (kalandus ja põllumajandus) kokkutõmbumisega kaasnenud väljakutsed tööhõives ning saarte tootmisettevõtete konkurentsieeldusi piirav väike kohapealne turg ja raskendatud ligipääs muudele turgudele.

Hiiu MP kontekstis on regionaalarengu strateegiast lähtuvalt olulised järgmised meetmed ja prioriteetsed arendustegevused:

- Rakendada meetmeid, mis on suunatud toimepiirkondade majanduskasvu stimuleerimisele, töökohtade ja teenuste kättesaadavuse parandamisele, piirkonnaspetsiifiliste ressursside ja omanäolisuse paremale kasutuselevõtule majanduses ning regiooni ühtsele kohaturundusele;
- Ettevõtluse ja majanduskasvu stimuleerimisel on Lääne-Eestis regiooni looduskeskkonna iseärasuste tõttu (eelkõige saartel ja rannikualadel) otstarbekas pühenduda enam selle kestlikule majandamisele, rohe- ja biomajanduse potentsiaali ärakasutamisele ettevõtluse

³ Siseministeriumi koduleht www.siseministerium.ee/et/regionaalpoliitka-valdkond/regionaalne-areng

arendamisel ning loomakasvatusele ja mahepõllumajandusele, keskendudes senisest enam selle toodangu väärindamisele;

- Asendiga kaasneva arengupotentsiaali paremaks ärakasutamiseks on oluline pöörata suuremat tähelepanu „merelisusega“ seonduvate ressursside, kompetentside ja tegevusalade oskuslikumale ja omavahel sidustatud viisil ärakasutamisele. Muuhulgas on Eesti piirkondadest just Lääne-Eestis kõige otstarbekam edendada kalandust, kalandusega seotud logistikat ning mereresursside ja kala väärindamist;
- Regiooni turundamisel tervikliku turismisihtpiirkonnana ning piirkonna omapäraga seotud turismiteenuste arendamisel tuleb kestliku arenguvõime tagamiseks keskenduda enam puhkemajandussektori hooajalisuse vähendamisele ja uute turgude hõivamisele;
- Lääne-Eesti nõrgem ruumiline sidustatus „mereliste barjääride“ tõttu tingib selle, et on vaja pöörata rohkem tähelepanu ka tegevustele regiooni toimepiirkondade paremaks omavaheliseks ning ülepiiri sidustamiseks Läänemere lähiriikidega (sh piirkonna väikesadamate võrgustiku väljaarendamiseks).
- Samuti on Lääne-Eesti puhul vaja strateegia meetmete ja tegevuste elluviimisel pöörata tähelepanu saareelisusest tulenevatele erivajadustele (ebasoodsamad ühendusvõimalused ning ligipääs saarevälistele turgudele ja töövõimalustele, tundlik looduskeskkond, põhivajadustega seotud teenuste kättesaadavus väikesaartel jmt).

3) Hiiumaa majandus on uuenduslik, jätkusuutlik ja mitmekesine

Energiajulgeoleku tagamine sh ringtoite kaabli paigaldamine Hiiumaa ja mandri vahel. Energia säästu ja taastuvate loodusvarade kasutamise stimuleerimine kohaliku energiavajaduse rahuldamiseks. Keskkonnasäästlike tehnoloogiate ja taastuenergia suuremat kasutamist, kohalikel ressurssidel, traditsioonidel ja loovusel põhineva väiketootmise arendamist, klastrite arenduse põhimõtete rakendamist ning ettevõtluseks vajalike tugistruktuuride arendamine. Oluliseks suunaks Hiiumaa arengus, tulenevalt maakondlikust potentsiaalist, on ka turismi- ja puhkemajanduse arendamine.

Energeetika valdkonnas on üleriigiline planeering seadnud eesmärgiks keskenduda elektri- tootmisvõimsuse arendamisel Eesti varustamisele energiaga. Eesti energiavarustuse võimalusi tuleb avardada, luues välisühendusi Läänemere piirkonna energiavõrkudega. Uued energia- tootmisüksused tuleb paigutada ruumis ratsionaalselt ja kestlikult. Samuti tuleb vältida soovimatut mõju kliimale, saavutada taastuenergia suurem osakaal energiavarustuses, tagada energiasäästlike meetmete rakendamine ja energiatootmise keskkonnamõju vähendamine. Lähtudes samadest põhimõtetest on koostatud Eesti energiamajanduse arengukava aastani 2030⁴, mille kohaselt on energiamajanduse ülesanne tagada energia tarbijatele soodsa hinna ja keskkonnanõudeid arvestav kütuste ja energia kättesaadavus. Riigi põhitegevused energia- julgeolekuga seotud taristu tagamisel täna ning tulevikus on elektri- ja gaasivarustuses piiriüleste ühenduste tagamine, õigusnõuetes sätestatud vedelkütuste varu ja gaasivaru tagamine Eestis, soojuse tootmise võimsuste olemasolubaas- ja tipukoormuste katmiseks, õigusloome tagamine haja- ja mikrotootmise edendamiseks. Tagatud peab olema elutähtsate teenuste energia- varustus.

⁴ Energiamajanduse arengukava 2030

www.energiatalgud.ee/index.php?title=ENMAK:Eesti_pikaajaline_energiamajanduse_arengukava_2030%2B

2. HINNANG EELDATAVA MÕJU KOHTA

2.1. Maakonnaplaneeringu ülesanded ja mõjuala suurus

Maakonnaplaneeringu ülesanded tulenevad planeerimisseadusest. Põhiline tähelepanu Hiiu maakonnaplaneeringu koostamisel on suunatud järgnevale:

- maakonna energeetilise sõltumatus ja varustuskindluse suurendamine, elektrivõrkude kaasajastamine, kõrgepinge ringvõrgu rajamine;
- teedevõrgu kaasajastamine;
- ühistranspordivõrgu kaasajastamine;
- kergliiklusteede (jalg- ja jalgrattateede) paiknemine ja arendamine;
- Hiiumaa toimepiirkonna siseste teeninduskeskuste määratlemine;
- avalikus kasutuses olevad (ja perspektiivsed) juurdepääsuteed sadamatele ning avaliku kasutusega lautri- ja puhkekohad;
- ühendused mandriga, Saaremaaga ja välismaailmaga (sh strateegiliste sadamate määramine);
- turismi arendamine;
- tootmise arendamine.

Mõjualana käsitleti Hiiu maakonna territooriumi. Vajadusel käsitleti teemasid ka maakonnapiiri üleselt. Hiiu maakonnaplaneeringuga ei kavandata tegevusi, mis võiks põhjustada olulist negatiivset riigipiiri ülest keskkonnamõju.

2.2. Mõjuala kirjeldus

Mõjutatava keskkonna kirjeldus on üldiselt toodud KSH aruande Lisas 1 esitatud programmis ning põhjalikumalt Hiiu maakonnaplaneeringu Lisas 4 toodud olemasoleva olukorra kirjelduses.

2.3. Alternatiivsed arengustenaariumid ja käsitletud alternatiivid

Alternatiivsete arengustenaariumitena saab maakonnaplaneeringu KSH läbiviimisel keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 40 lg 4 tähenduses käsitleda maakonna tasandil määratletud üldisi võimalikke arengusuundi (stsenaariume). Maakonnaplaneeringu kootamisel on arvestatud trendidega, mis pikemas perspektiivis enim maakonna arengut mõjutavad. Maakonnaplaneeringu koostamisel sõnastati ruumilise arengu eesmärgid (vt KSH aruande ptk 1). Erinevaid arengustenaariume on kaalutud juba Hiiumaa arengustrateegia 2020+⁵ koostamisel ja nendeks on:

- Ääremaa (ehk jätkub tänane olukord, olulisi muudatusi ei kavandata)
- (Öko)turismisaar (turismi- ja puhkemajanduse valdkonna arendamine)
- Tööstussaar (ekspordile orienteeruv tootmine)
- Tehnoloogiasaar (suurem panustamine uuenduslikesse tehnoloogiatesse, kohalike elanike laialdane osalemine Hiiumaa uuendustes)

⁵ <http://hiiu.maavalitsus.ee/documents/180835/1011719/Hiiumaa+arengustrateegia+2020.pdf/aacfd360-685f-4fac-bb47-e0837f195dcb?version=1.0>

Iga stsenaariumi puhul hinnati võimalikke arenguid inimeste, looduskeskkonna, infrastruktuuri, majanduse, valitsemise ja halduskorralduse seisukohalt. Stsenaariumite võrdlev analüüs ja sellest tulenevad järeldused Hiiumaa arengu suunamiseks on toodud arengustrateegia ptk-s 3.2.

Maakonna tõenäoline areng juhul, kui MPd ellu ei viida

Olukorrad, kus MPga kavandatud tegevust ellu ei viida, võib üldiselt jagada kahte rühma:

- a. Kehtestatud MPga kavandatud tegevus jääb kas osaliselt või täielikult realiseerimata: tegemist on olukorraga, kui ei järgita MPga seatud ruumilise arengu põhimõtteid ja suundumusi (vt MP seletuskirja ptk I *Ruumilise arengu suundumused*).

MP realiseerimine võib takerduda mitmesuguste objektiivsete ja subjektiivsete asjaolude taha, nt ressursipuudus, riiklike institutsioonide, KOVide, maaomanike ja/või arendajate teadmatuse või ükskõiksuse, maavalitsuse ja/või KOVide poolse järjekindluse ja järelevalve puudus vms. Siinkohal tuleb rõhutada, et **ruumiline planeerimine loob eeldused** maakonna arendamiseks kokkulepitud raamides ja tingimustel, kuid **ressursid selle tegevuse elluviimiseks tuleb leida** tuginedes MPl ja paljudele muudele arengudokumentidele ning – mis kõige olulisem – poliitilistele kokkulepetele.

Suur väljakutse on leida maakonna arendamiseks ressursid kahaneva rahvastiku tingimustes, kuid arvestades riigi kui terviku tasakaalustatud arendamise vajadust ning ka saareliste maakondade tähtsust, on riigi ülesanne need ressursid selliselt leida ja jaotada, et **pidurada ääremaastumist ja maakonna rahvaarvu vähenemist**.

- b. MPd ei kehtestata: põhimõtteliselt on tegemist 0-alternatiiviga ehk olemasoleva olukorra jätkumisega. Sel juhul on tõenäoline, et edasine areng toimub ebahütlaselt ja mitmetes valdkondades suhteliselt kaootiliselt. Hiiumaa ääremaastumine süveneb ja saare sotsiaal-majanduslik sidusus Eesti teiste osadega halveneb. Töökohtade vähesus, tööpuudus ja madalad sissetulekud pärsivad kohalike omavalitsusüksuste eelarvetest investeeringute tegemist, suureneb Hiiumaa toetussõltuvus riigist. Riikliku regionaalpoliitilise raha eraldamise kõrval transpordiühendustesse mandriga ja energiavarustusse, muutuvad elutähtsaks eraldised ja investeeringud ka teistesse valdkondadesse saarel – haridusse, sotsiaalhoolekandesse, loodushoidu. Kuna kohapeal keskendutakse kitsalt probleemikesksete lahenduste otsimisele, siis Hiiumaa „suur pilt“ jääb tagaplaanile ja pikaajaline arenguperspektiiv ei saa vajalikku tähelepanu.⁶ Jätkub noorte laialdane haridus- ja tööalane väljaränne mandrile, elanikkonna arvu vähenemine, kiire vananemine ja teenuste koondumine Kärdla piirkonda. Keskuste vaheliste ühenduste arendamata (nt kergliiklus, ühistransport) jätmisel ja teolude halvenemisel on negatiivne mõju inimese heaolule, sh teenuste kättesaadavusele, mis pärsib maakonna arengut ning soodustab omakorda rahvaarvu vähenemist. Elektrivõrgu arendamata jätmisel jätkuvad pidevad elektrikatkestuse ja -rikked, pinge kõikumine ja faaside kadumine. Ebakvaliteetne elektritoide takistab uute tehnoloogiliselt keerukamate seadmete kasutuselevõtmist kuna on suur oht tehnikat rikkuda. Ettevõtted on ebavõrdses olukorras, kuna liitumiste väljaheitamine ja piisava energiaressursi kohale toomine on kulukam kui mandril. See kõik omakorda pidurdab automatiseerimist ja innovatsiooni. Hiiumaal ei ole võimalik täna nt üle 3 MW liitumist teha, sest saarel puudub vaba võimsus. Kõige suurem ja tunnetatavam võimsuste puudujääk on Kärdlas ja Käinas. Ebapiisava elektrivõimsuse tõttu on nt juba ära jäänud paar suuremat arendust: Norra ettevõtte Aquavit tootmisüksuse rajamine ja Dagöplastil laiendus. Olemasoleva olukorra jätkumisel kohapeal ettevõtte rajamiseks ja tootearenduseks raha puudub. Riik ettevõtluse tugistruktuuridesse märkimisväärselt raha ei eralda, investeeringuteks pole ka kaasfinantseerimist. Kohalik majandus jätkab vindumist ja uusi töökohti lisandub väga loetud arvul. Töötajate palgatase jääb Eesti keskmisele oluliselt alla (ca 80%) ja saarel elavate inimeste toetussõltuvus riigist kasvab.

⁶ Vaata põhjalikumalt kirjeldust *Hiiumaa arengustrateegia 2020+* Lisast 2 <http://hol.hiiumaa.ee/wp-content/uploads/2013/09/Hiiumaa-2020+-stsenaariumid-Lisa2.pdf>

0-alternatiiv on MP puhul üsna teoreetiline, sest nii maavalitsus, maakonna KOVide juhid, ettevõtjad kui ka aktiivne elanikkond on huvitatud piirkonna tasakaalustatud, säästvast, efektiivsest ja keskkonnanahoidlikust arengust. Samuti on riiklikul tasandil seatud eesmärgiks ja MVdele ülesandeks koostada ja kehtestada ühtsetel alustel MPd üheaegselt kõikides maakondades. Majandustegevuse arendamisel on oluline arvestada olemasolevaid loodusväärtusi kuid ka vastupidi, uute alade kaitse alla võtmisel tuleb arvestada ka võimalikke sotsiaal-majanduslikke tagajärgi ning vältida tuleb põhjendamatute piirangute seadmist.

Valdkondade lõikes on erinevaid variante kaalutud energeetika ja looduskeskkonna osas.

Maakonnaplaneeringu koostamisel tutvustati 08.05.2015 toimunud planeeringu koostamise juhtühm koosolekul Hiiumaa elektrivõrgu kolme erinevat arenguvarianti, mille kohta on koostatud eraldi uuring (*Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajanduslik ja tehniline eeluuring*. Elering AS, 2014). Uuringu koostamisel on teostatud ka Natura eelhindamine. Uuringu tulemusena selgitati parim variant (2c), mis arvestab Hiiumaa tarbimist ja on kõige optimaalsem ja kasulik, sh annab suurima efekti katkestuskahjude kokkuhoiust. Variandi eeliseks on ka asjaolu, et 110 kV alajaam asub suurele tarbimiskeskusele lähemal (ligi pooled majanduslikult aktiivsed ettevõtted olid registreeritud Kärdla linnas) ja see vähendab oluliselt energiakadusid. Uuringu kohaselt on see variant eelistatav ka keskkonnaaspektidest lähtudes, kuna tegevus toimuks olemasoleva 35 kV liini kaitsevööndis ja looduskeskkonna mõjutused oleksid seetõttu väiksemad. Uuringu käigus läbiviidud Natura eelhindamise tulemusena jõuti järeldusele, et variandi 2 kohane arendus on põhimõtteliselt võimalik, kuid projekteerimise etapis tuleb läbi viia keskkonnamõju hindamine (KMH), kuna eelhindamise tulemusena ei ole võimalik olulist negatiivset mõju looduskeskkonnale täielikult välistada. KMH tuleb läbi viia ka olukorras, kui variant 2 realiseerub vaid osaliselt. Hiiu maakonnaplaneeringu koostamiseks moodustatud juhtrühm otsustas maakonnaplaneeringu väljatöötamisel arvestada uuringu alusel valitud parima variandiga (2c) kuna see on nii majanduslikult kui looduskeskkonnapoolset eelistatav lahendus. Põhjalikum ülevaade teemast on toodud Hiiu maakonnaplaneeringu Lisas 4 toodud Hiiu maakonnaplaneeringu ruumilise analüüsi aruandes (vt ptk 6.2 *Elekter*).

Rohelise võrgustiku käsitlemisel kaaluti, kas jääda senise võrgustiku struktuuri juurde või struktuuri korrigeeritakse vastavalt KSH ekspertide soovitudele. Juhtrühm otsustas KSH ettepanekutega arvestada ja võrgustikku korrigeeriti ning kasutustingimusi täiendati (vt põhjendusi rohelise võrgustiku korrigeerimiseks KSH aruande ptk-s 2.6.4).

Maakasutuse juhtfunktsioonide ja maakasutustingimuste määramise kaudu on Hiiu maakonnaplaneering üldplaneeringute, arengukavade, tegevusplaanide jt dokumentide kõrval üks alusdokumente maakonna arengu soodustamiseks ja suunamiseks.

Hiiu maakonnaplaneeringu ja selle KSH koostajate ühine eesmärk oli koostöös maavalitsuse jt huvitatud osapoolte ning avalikkusega saada igakülgset arengut soodustav ja keskkonnanahoidlikult läbimõeldud dokument. KSH seisukohast on see eesmärk täidetud.

2.4. Hindamise aluseks olevad põhimõtted

KSH läbiviimisel lähtuti keskkonnamõju hindamise ka keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) nõuetest.

Hindamisel selgitati, kas maakonnaplaneeringu (MP) elluviimisega võib kaasneda oluline keskkonnamõju arvestades maakonnaplaneeringu eesmärgi ja territooriumi võrreldes tänase olukorraga (nn 0-alternatiiviga). Hinnati nii positiivset kui negatiivset, otsest kui kaudset mõju, samuti mõjude võimalikku kumulatiivsust.

Hindamisel lähtuti olemasolevatest teadmistest ja andmetest arvestades maakonnaplaneeringu ülesandeid ja käsitletavaid teemasid. Hinnangud (mõju prognoos) põhinevad peamiselt kaardi- ja analüüsil ja ekspertarvamustel. Arvestati ka maakonnaplaneeringu koostamise menetluse käigus laekunud asjakohaste ettepanekutega. Kuna tegemist on maakonna tasandil ehk väga üldise

maakasutust suunava dokumendiga, siis tegelikkuses võib esineda ka palju määramatust – asjaolud/tegurid, mis võivad realsuses mõjude avaldumist mõjutada.

2.5. Maakonnaplaneeringu elluviimise võimalik mõju Natura 2000 võrgustiku aladele

Arvestades maakonnaplaneeringu suurt üldistusastet piirduti Natura aladele mõju hindamisel eelhindamise etapiga ning esitati soovitusel ja nõuded tegevusteks järgnevatel planeerimistasanditel.⁷ Natura hindamise põhimõtted (eelhindamise meetodika) maakonnaplaneeringu kontekstis on toodud KSH programmi (KSH aruande Lisa 1) ptk-s 5.

Hiiu maakonnaplaneering ei ole Natura alade kaitsekorraldusega otseselt seotud ega selleks vajalik. Maakonnaplaneeringuga ei tehta ettepanekut kaitsealade kaitsereežiimi algamiseks, muutmiseks ega lõpetamiseks.

Natura alad ja -liigid on siseriiklikult kaitstud looduskaitsealade alusel kaitsealade, hoiualade ja kaitstavate liikide püsielupaikade kaudu (vt kaitse- ja hoiualade kaitse-eesmärgid, Tabel 1)

Igal kaitsealal peab olema kaitse-eeskiri ja kaitsekorralduskava (KKK), hoiualal on ainult kaitsekorralduskava. Kaitse-eeskiri on õigusjõudu omav dokument, millega määratakse kaitseala erinevad vööndid (sihtkaitsevööndid, piiranguvööndid) ning vööndites lubatud ja keelatud tegevused. Kaitse-eeskirjad on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega ja avaldatud Riigi Teatajas. Ka kõigil püsielupaikadel on kaitse-eeskirjad, mis kehtestatakse keskkonnaministri määrusega. KKK on kaitseala rakenduslik tegevusplaan. KKK-de koostamist korraldab Keskkonnaamet. KKK sisaldab järgmist teavet:

- olulised survetegurid ja nende mõju kaitstavale loodusobjektile;
- kaitse eesmärgid, nende saavutamiseks vajalikud tööd ja meetmed, tööde tegemise eelisjärjestus, ajakava ning maht;
- kava elluviimise eelarve.

Mitmete tegevuste korral on vaja nõusolekut kaitseala valitsejalt (Keskkonnaamet), kes langetab kaalutusotsuse, sh võib eelnevalt nõuda kavandatava tegevuse elluviimisega kaasneva mõju hindamist. Käesoleva KSH aruande koostamise hetkeks (juuni, 2015) on Keskkonnaamet kõigile hoiualadele koostanud KKK ja püsielupaikadele kaitse-eeskirjad (Tabel 1).

Liigikaitse toimub looduskaitsealade alusel. Kõigi I kaitsekategooria kaitsealade liikide ja osa II kategooria kaitsealade liikide kohta on koostatud või koostamisel kaitsekorralduskavad või kaitse tegevuskavad. Tegevuskava on vajalik kaitse korraldamiseks, liigi soodsa seisundi tagamiseks või liigi ohjamiseks. Ajaperioodi määramisel tegevuskavale soovitakse vajalikud tegevused teha selle aja jooksul. Pärast tegevuskavas märgitud aastate lõppemist juriidilist jõudu tegevuskaval ei ole (tegevused peaksid olema tehtud). Kuni uut kava ei ole või ei tehta (mõnel juhul ei ole vaja teha), on tegevuskaval informatiivne tähendus. Tegevuskava on sel juhul teabeallikas, sest sisaldab teavet liigi spetsiifika ja nõudluse ning ohutegurite kohta.⁸

Valdav osa maakonnas asuvatest kaitse- ja hoiualadest ning suur osa liikide püsielupaiku kuuluvad ühtlasi ka Natura loodus- ja linnualade koosseisu.

⁷ *Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis*. A. Aunapuu, R. Kutsar. MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing. Tartu-Tallinn, 2013

⁸ *Selgitus: Keskkonnaministeeriumi avalike suhete nõuniku Pille Kalda 21.01.2015 e-kiri LoodusAja listis*

2.5.1. Hiiu maakonnas asuvate Natura alade iseloomustus

Keskonnaregistri andmetel (seisuga juuni 2015) kuulub Hiiu maakonnas üleeuroopalisse Natura 2000 alade võrgustikku 27 loodus- ja 3 linnuala. Linnu- ja loodusalad ei ühti oma piirides täielikult, kuid linnualad on kogu oma ulatuses kaetud loodusaladega, st ükski linnuala ei ulatu väljapoole loodusala piire.

Natura 2000 alade iseloomustus – kaitsekord (kaitse-eeskirjad) ning kaitsekorralduskavad ja liigi kaitse tegevuskavad – on koondatud alljärgnevasse tabelisse (Tabel 1).

Tabel 1. Natura alad Hiiu maakonnas. Allikad: Keskkonnaregister, EELIS seisuga juuni 2015

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
Hüti loodusala RAH0000675	31,2	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080)	Hüti looduskaitseala (VVm 11.11.2013 nr 159)	Ei ole kavandatud
Jausa loodusala RAH0000499	39,4	Emmaste vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (<i>Mustela lutreola</i>)	Jausa oja euroopa naaritsa püsielupaik (KeMm 18.01.2006 nr 5)	Euroopa naaritsa kaitse tegevuskava 2010-2014; Euroopa naaritsa Hiiumaa asurkond
Klaasrahu loodusala RAH0000641	2674 (sellest maismaad ja Emmaste vallas 0,36 ha)	Emmaste vald	I lisas nimetatud kaitstav elupaigatüüp on karid (1170); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on hallhüljes (<i>Halichoerus grypus</i>)	Klaasirahu hallhülge püsielupaik (KeMm 20.12.2005 nr 78)	Hallhülge kaitse tegevuskava (kinnitatud 2014)
Kukka-Luhastu loodusala RAH0000490	256,1	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>)	Kukka maastikukaitseala (VVm 29.04.1998 nr 89) Luhastu hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Kukka maastikukaitseala ja Luhastu hoiuala kaitsekorralduskava aastateks 2014-2023 (kinnitatud)
Kuri-Hellamaa loodusala RAH0000489	57,1	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530) ning puiskarjamaad (9070)	Kuri-Hellamaa hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Kuri-Hellamaa hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelõu)

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
Kõpu loodusala RAH0000493	3654,2	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluited – 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited – *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), kuivad nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodumetsad (*9010), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on roheline hiidkupar (<i>Buxbaumia viridis</i>), soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>) ja kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>)	Kõpu looduskaitseala (VVm 30.03.2007 nr 97); Kalana looduskaitseala (VVm 20.12.2013 nr 185); Suureranna hoiuala, Kõpu-Vaessoo hoiuala, Hirmuste hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233); Ristna ja Kõpu merikotka püsielupaigad (KeMm 21.07.2010 nr 33); Märjakaasiku kassikaku püsielupaik (KeMm 27.12.2006)	Kõpu-Paope piirkonna kaitse- ja hoiualade kaitsekorralduskava aastateks 2008-2016 (kinnitatud)
Kõrgessaare-Mudaste loodusala RAH0000008	2885 (Maismaa ja sise-veekogude pindala 1261,8)	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), kadastikud (5130), lood (alvarid – *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), liigirikkad madalsood (7230) ja puiskarjamaad (9070); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on kaunis kuldking (<i>Cypripedium calceolus</i>) ja saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	Kõrgessaare looduskaitseala (VVm 2009.04.09 nr 63); Kõrgessaare-Mudaste hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Kõrgessaare looduskaitseala ja Pihla-Kurusu hoiuala kaitsekorralduskava 2015-2024 (ettevalmistamisel)
Leigri loodusala RAH0000482	461,1	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on rabad (*7110), nokkheinakooslused (7150), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodumetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0);	Leigri looduskaitseala (VVm 12.12.2005 nr 296)	Leigri looduskaitseala kaitsekorralduskava 2006-2015 (kinnitatud)

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
Luidja loodusala RAH0000481	67,9	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on püsitaimestuga liivarannad (1640), valged luided (liikuvad rannikuluided – 2120), hallid luided (kinnistunud rannikuluided – *2130), metsastunud luided (2180), jõed ja ojad (3260) ning rohunditerikkad kuusikud (9050);	Luidja maastikukaitseala (VVm 18.11.2010 nr 159)	Ei ole kavandatud
Paope loodusala RAH0000484	2231.4 (Maismaa ja sise- veekogude pindala 633,9)	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), jõed ja ojad (3260), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), lood (alvarid – *6280), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikad madalsood (7230) ja vanad loodumetsad (*9010); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on euroopa naarits (<i>Mustela lutreola*</i>);	Paope looduskaitseala (VVm 26.10.2006 nr 224)	Kõpu-Paope piirkonna kaitse- ja hoiualade kaitsekorralduskava aastateks 2008-2016 (kinnitatud)
Pihla-Kaibaldi loodusala RAH0000492	3780	Hiiu vald, Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on metsastunud luided (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), liivikud (2330), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodumetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>) ja saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	Pihla-Kaibaldi looduskaitseala (VVm 14.09.2006 nr 203)	Pihla-Kaibaldi looduskaitseala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Pihla-Kurisu loodusala RAH0000485	276,9	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210) liigirikad niidud lubjavesel mullal (*6270), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikad madalsood (7230), vanad laialehised metsad (*9020), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (<i>Mustela lutreola*</i>) ja saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	Kõrgessaare looduskaitseala (VVm 9.04.2009 nr 63); Pihla-Kurisu hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233); Pihla oja euroopa naaritsa püsielupaik (KeMm 18.01.2006 nr 5)	Kõrgessaare looduskaitseala ja Pihla-Kurisu hoiuala kaitsekorralduskava 2015-2024 (ettevalmistamisel)

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
Põdrapao loodusala RAH0000646	2,5	Hiiu vald	I lisas nimetatud kaitstav elupaigatüüp on vanad loodusmetsad (*9010); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on roheline hiidkuper (<i>Buxbaumia viridis</i>);	Põdrapao roheline hiidkupra püsielupaik (KeMm 24.05.2007 nr 36)	Põdrapao roheline hiidkupra püsielupaiga kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Pühalepa loodusala RAH0000500	44	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), vanad loodusmetsad (*9010), puiskarjamaad (9070) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080)	Pühalepa hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Pühalepa hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Sepaste loodusala RAH0000574	36,7	Emmaste vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080)	Sepaste maastikukaitseala (VVm 11.07.2005 nr 171)	Sepaste maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Tahkuna loodusala RAH0000498	1868,7	Hiiu vald, Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluided – *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0); II lisas nimetatud liik, mille isendite elupaika kaitstakse, on soohiilakas (<i>Liparis loeselii</i>)	Tahkuna looduskaitseala (VVm 22.09 2006 nr 207)	Tahkuna looduskaitseala kaitsekorralduskava 2015-2024 (kinnitatud)
Tareste loodusala RAH0000579	452,5	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), hallid luited (kinnistunud rannikuluided – *2130), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vanad loodusmetsad (*9010) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080)	Tareste maastikukaitseala (VVm 18.05.2007 nr 150)	Tareste maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2013-2022 (kinnitatud)
Tihu loodusala RAH0000591	1414,9	Hiiu vald, Emmaste vald, Käina vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), lubjarikkad madalsood läänemõõkrohuga (*7210), liigirikad madalsood (7230), vanad	Tihu looduskaitseala (VVm 11.01.2007 12); Vanajõe euroopa naaritsa püsielupaik (KeMm 18.01.2006 nr 5);	Tihu looduskaitseala, Vanajõe euroopa naaritsa püsielupaiga ja Vanajõe hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023 (kinnitatud)

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
			loodusmetsad (*9010), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on euroopa naarits (<i>Mustela lutreola*</i>), saarmas (<i>Lutra lutra</i>), jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>) ja tõmmuujur (<i>Graphoderus bilineatus</i>)	Vanajõe hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	
Tilga loodusala RAH0000483	101,9	Emmaste vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on lood (alvarid – *6280), rabad (*7110), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), vanad loodusmetsad (*9010) ning siirdesoo- ja rabametsad (*91D0)	Tilga maastikukaitseala (VVm 25.09.1998 nr 215); Prassi hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Tilga maastikukaitseala kaitsekorralduskava (ettevalmistamisel)
Undama soo loodusala RAH0000487	81,9	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liigirikkad madalsood (7230) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080)	Undama soo hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Undama soo hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Vanamõisa loodusala RAH0000486	1532 (Maismaa ja sise-veekogude pindala 464)	Emmaste vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), püsitaimestuga kivirannad (1220), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), kadastikud (5130) ning vanad loodusmetsad (*9010);	Vanamõisa lahe hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233); Vanamõisa merikotka püsielupaik (KeMm 21.07.2010 nr 33)	Vanamõisa lahe hoiuala kaitsekorralduskava 2016-2025 (ettevalmistamisel)
Viilupi loodusala RAH0000491	30,6	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on kuivad nõmmed (4030), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430) ja puiskarjamaad (9070)	Viilupi hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Viilupi hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Vilivalla loodusala RAH0000488	15,7	Pühalepa vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on puisniidud (*6530) ja puiskarjamaad (9070);	Viilupi hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233)	Vilivalla hoiuala kaitsekorralduskava 2014-2023 (eelnõu)
Väinamere loodusala RAH0000605	252138 (sellest 8812 maa-konnas)	Pühalepa vald, Käina vald, Emmaste vald	I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on veealused liivamadalad (1110), jõgede lehtersuudmed (1130), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), soolakulised muda- ja liivarannad (1310), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), jõed ja ojad (3260), kuivad	Käina lahe-Kassari maastikukaitseala (VVm 17.05.2007 nr 148); Hiiumaa laidude maastikukaitseala (VVm 22.05.2015 nr 57); Sarve maastikukaitseala (VVm 22.05.2015 nr 58);	Käina lahe - Kassari maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2015-2024 (kinnitatud); Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitsekorralduskava

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
			<p>nõmmed (4030), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), puisniidud (*6530), rabad (*7110), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood läänemöökhuga (*7210), nõrglubja-allikad (*7220), liigirikkad madalsood (7230), lubjakivipaljandid (8210), vanad loodusmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), rohunditerikkad kuusikud (9050), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soo-lehtmetsad (*9080), rusukallete ja jäärakute metsad (pangametsad – *9180), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0);</p> <p>II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on hallhüljes (<i>Halichoerus grypus</i>), saarmas (<i>Lutra lutra</i>), tiigilendlane (<i>Myotis dasycneme</i>), viigerhüljes (<i>Phoca hispida bottnica</i>), harilik hink (<i>Cobitis taenia</i>), harilik võldas (<i>Cottus gobio</i>), jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>), harilik vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>), emaputk (<i>Angelica palustris</i>), kaunis kuldking (<i>Cypridium calceolus</i>), nõmmnelk (<i>Dianthus arenarius subsp. arenarius</i>), roheline kaksikhammas (<i>Dicranum viride</i>), kõnt-tanukas (<i>Encalypta mutica</i>), soohilakas (<i>Liparis loeselii</i>), madal unilook (<i>Sisymbrium supinum</i>), püst-linalehik (<i>Thesium ebracteatum</i>), jäik keerdsammal (<i>Tortella rigens</i>), teelehe-mosaikliblikas (<i>Euphydryas aurinia</i>), suur-mosaikliblikas (<i>Hypodryas maturna</i>), paksukojaline jõekarp (<i>Unio crassus</i>), vasakkeermene pisitigu (<i>Vertigo angustior</i>), väike pisitigu (<i>Vertigo genesii</i>) ja luha-pisitigu (<i>Vertigo geyeri</i>);</p>	Vahtrepa maastikukaitseala (VVm 21.07.2006 nr 170); Väinamere hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233); Tüllil; Kassari, Tagaküla, Õunaku, Suuremõisa, Sarve, ja Hagaste merikotka püsielupaigad (KeMm 21.07.2010 nr 33)	aastateks 2011-2019 (kinnitatud); Sarve maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2015-2024 (kinnitatud); Vahtrepa maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2014-2023 (kinnitatud)
Kõrgessaare- Mudaste linnuala RAH0000109	1232,4	Hiiu vald	liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (<i>Anas acuta</i>), viupart (<i>Anas penelope</i>), sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>), valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>), sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>), liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>), lauk (<i>Fulica atra</i>), kalakajakas (<i>Larus canus</i>), sarvikpütt (<i>Podiceps auritus</i>), hahk (<i>Somateria mollissima</i>), jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>),	Paope looduskaitseala (VVm 26.10.2006 nr 224); Kõrgessaare looduskaitseala (VVm 09.04.2009 nr 63)	Kõrgessaare looduskaitseala ja Pihla-Kurusu hoiuala kaitsekorralduskava 2015-2024 (ettevalmistamisel):

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
			punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>) ja kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).		Kõpu- Paope piirkonna kaitse- ja hoiualade kaitsekorralduskava 2008-2016 (kinnitatud); Hoiualade poollooduslike koosluste kaitsekorralduskava 2008-2015
Vanamõisa linnuala RAH0000098	464,1	Emmaste vald	Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on piilpart (<i>Anas crecca</i>), hallhani e roohani (<i>Anser anser</i>), kivirullija (<i>Arenaria interpres</i>), valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>), liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>), merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) ja punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>).	Vanamõisa lahe hoiuala (VVm 08.09.2005 nr 23); Vanamõisa merikotka püsielupaik (KeMm 21.07.2010 nr 33)	Vanamõisa lahe hoiuala kaitsekorralduskava 2016-2025 (ettevalmistamisel)
Väinamere linnuala RAH0000605	271297 (sellest 8812 maa- konnas)	Pühalepa vald, Käina vald, Emmaste vald	Liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on soopart e pahlsaba-part (<i>Anas acuta</i>), luitsnökk-part (<i>Anas clypeata</i>), piilpart (<i>Anas crecca</i>), viupart (<i>Anas penelope</i>), sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>), rägapart (<i>Anas querquedula</i>), rääkspart (<i>Anas strepera</i>), suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>), hallhani e roohani (<i>Anser anser</i>), väike-laukhani (<i>Anser erythropus</i>), rabahani (<i>Anser fabalis</i>), hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>), kivirullija (<i>Arenaria interpres</i>), sooräts (<i>Asio flammeus</i>), punapea-vart (<i>Aythya ferina</i>), tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>), merivart (<i>Aythya marila</i>), hüüp (<i>Botaurus stellaris</i>), mustlagle (<i>Branta bernicla</i>), valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>), kassikakk (<i>Bubo bubo</i>), sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>), niidurüdi e rüdi e niidurüdi (<i>Calidris alpina schinzii</i>), suurrüdi e rüdi e suurrüdi (<i>Calidris canutus</i>), väiketüll (<i>Charadrius dubius</i>), liivatüll (<i>Charadrius hiaticula</i>), mustviires (<i>Chlidonias niger</i>), valge-toonekurg (<i>Ciconia ciconia</i>), roo-loorkull (<i>Circus aeruginosus</i>), välja-loorkull (<i>Circus cyaneus</i>), aul (<i>Clangula hyemalis</i>), rukkirääk (<i>Crex crex</i>), väikeluik (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>), laululuik (<i>Cygnus cygnus</i>), kühmnökk-luik (<i>Cygnus olor</i>), valgeselg-	Käina lahe-Kassari maastikukaitseala (VVm 17.05.2007 nr 148); Hiiumaa laidude maastikukaitseala (VVm 22.05.2015 nr 57); Sarve maastikukaitseala (VVm 22.05.2015 nr 58); Vahtrepa maastikukaitseala (VVm 21.07.2006 nr 170); Väinamere hoiuala (KeMm 08.09.2005 nr 233); Tüll; Kassari, Tagaküla, Õunaku, Suuremõisa, Sarve, ja Hagaste merikotka püsielupaigad (KeMm 21.07.2010 nr 33)	Käina lahe - Kassari maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2015-2024 (kinnitatud); Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2011-2019 (kinnitatud); Sarve maastikukaitseala kaitsekorralduskava aastateks 2015-2024 (kinnitatud); Vahtrepa maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2014-2023 (kinnitatud)

Natura ala nimetus/ Registrikood	Pindala, ha	Asukoht (kohalik omavalitsus)	Kaitse-eesmärk	Kaitsekord (kaitse- eeskirjad ja määrused: VVm/KeMm)	Kaitsekorralduskava (KKK) / (Liigi) kaitse tegevuskava (KTK)
			kirjurähn (<i>Dendrocopos leucotos</i>), põldtsiitsitaja (<i>Emberiza hortulana</i>), lauk (<i>Fulica atra</i>), rohunepp (<i>Gallinago media</i>), värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>), sookurg (<i>Grus grus</i>), merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>), punaselg-õgija (<i>Lanius collurio</i>), kalakajakas (<i>Larus canus</i>), tõmmukajakas (<i>Larus fuscus</i>), naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>), plütt (<i>Limicola falcinellus</i>), vöotsaba-vigle (<i>Limosa lapponica</i>), mustsaba-vigle (<i>Limosa limosa</i>), tõmmuvaeras (<i>Melanitta fusca</i>), mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>), väikekoskel (<i>Mergus albellus</i>), jääkoskel (<i>Mergus merganser</i>), rohukoskel (<i>Mergus serrator</i>), suurkoovitaja (<i>Numenius arquata</i>), kormoran e karbas (<i>Phalacrocorax carbo</i>), tutkas (<i>Philomachus pugnax</i>), hallpea-rähn e hallrähn (<i>Picus canus</i>), plüü (<i>Pluvialis squatarola</i>), tuttpütt (<i>Podiceps cristatus</i>), väikehuik (<i>Porzana parva</i>), täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>), naaskelnokk (<i>Recurvirostra avosetta</i>), hahk (<i>Somateria mollissima</i>), väiketiir (<i>Sterna albifrons</i>), räusktiir e räusk (<i>Sterna caspia</i>), jõgitiir (<i>Sterna hirundo</i>), randtiir (<i>Sterna paradisaea</i>), tutt-tiir (<i>Sterna sandvicensis</i>), vööt-pöösälind (<i>Sylvia nisoria</i>), teder (<i>Tetrao tetrix</i>), tumetilder (<i>Tringa erythropus</i>), mudatilder (<i>Tringa glareola</i>), heletilder (<i>Tringa nebularia</i>), punajalg-tilder (<i>Tringa totanus</i>) ja kiivitaja (<i>Vanellus vanellus</i>).		

2.5.2. Kavandatava tegevuse mõju prognoosimine Natura aladele

Eelhindamise puhul on tegemist võimaliku mõju prognoosimisega, mille tulemusena saab otsustada, kas järgmistel planeerimistasanditel on vaja läbi viia asjakohane hindamine. Eelhinnang viidi läbi kaardianalüüsi põhjal ja võttes arvesse potentsiaalselt mõjutatavate Natura alade kaitse-eesmärke ning kasutades olemasolevaid liikide ja elupaikade levikuandmeid, uuringuid ja kaitsekorralduskavasid. Kaardipõhise analüüsi tulemusel tuvastati tähelepanu vajavad kohad, kus maakonnaplaneeringuga (MP) kavandatavad tegevused, maakasutus või objektid võivad mõjutada Natura alasid. Hinnangust jäid välja olemasolevad ja erinevate varasemate planeeringute ja projektidega kavandatud tegevused ja objektid, sest eeldati, et nendele on Natura hindamine vajadusel läbi viidud.

KSH eksperdid esitasid hinnangu tulemused töö käigus MP koostajatele ja tegid vajadusel ettepanekud markeerida MP joonisel Natura eelhindamise tulemustest tulenevalt konfliktalad ja edaspidi täiendavat tähelepanu vajavad kohad. See võimaldab probleemkohtadega arvestamist järgmistel planeerimise tasanditel.

Sõltuvalt kavandatavast objektist või tegevusest ei pruugi MP tasandil eelhindamise käigus prognoositav võimalik mõju Natura alale kavandatavat objekti või tegevust automaatselt välistada, vaid seda tuleb täpsustada asjakohase hindamise käigus. Vajadusel ja võimalusel tehti ettepanekuid leevendusmeetmete rakendamiseks.

Maakonnaplaneeringuga kavandatava tegevuse mõju prognoos Hiiu maakonna Natura aladele on esitatud alljärgnevas tabelis (Tabel 2). Tabelis on esitatud ka olemasolevad potentsiaalsed mõjuallikad (eelkõige asustus, tööstusalad ja teed, samuti puhkealad), mis ei lähtu otseselt maakonnaplaneeringust kuid, mida planeering arvesse võtab või kinnitab.

Tabel 2. Võimaliku mõju prognoosimine Hiiu maakonna Natura aladele

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevatel etappidel / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
			... kaitstavatele liikidele ja elupaikadele?	... ala terviklikkusele?	
Hüti loodusala RAH0000675	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	-
Jausa loodusala RAH0000499	Ala idapiiril olemasoleva 35 kV elektriliini trassil kulgeb perspektiivne 110 kV elektri õhuliin	Liin kulgeb ala piiril lühikesel lõigul (alla 100 m) ja olulisi negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärkidele tõenäoliselt ei kaasne	ei	ei	Liini rajamisega seotud tegevused alal tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga ja vajadusel hinnata mõjusid alale; Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ning arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ning vajadusel hinnata mõjusid Natura alale
Klaasrahu loodusala RAH0000641	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	-
Kukka-Luhastu loodusala RAH0000490	Ala lõuna- ja kagupiiril olemasoleva elektriliini trassil kulgeb perspektiivne 110 kV elektri õhuliin või maakaabel	Juhul kui liini sihti loodusale ei laiendata, siis puuduvad negatiivsed mõjud alale ja selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele ning taimeliigile. Liini sihi laiendamine põhjustab loodusale kaitse-eesmärgiks oleva metsaelupaiga (9050) kadu ning sooelupaiga (7160) mõjutamist, samuti võib avaldada negatiivset mõju kaitse-eesmärgiks olevale taimeliigile (soohilakas)	võimalik	ei	Elektriliini sihi laiendamine alale eeldab Natura mõjude hindamist; Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ning arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ning vajadusel hinnata mõjusid Natura alale

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevas etappides / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
Kuri-Hellamaa loodusala RAH0000489	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ning arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ning vajadusel hinnata mõjusid Natura alale
Kõpu loodusala RAH0000493	Alal ja selle piiril kulgevad mitmed maanteed, mille puhul võib tekkida rekonstrueerimise ja kergliiklusteede ehituse vajadus; Kõpu poolsaare läänerannikul paikneb puhkeala, mis kattub ca 4 km rannikulõigul loodusalaga; puhkamiseks kasutatakse ka loodusalale jäävat poolsaare põhjarannikut	Teede rekonstrueerimisel ja kergliiklusteede ehitusel ei saa välistada mõjusid kaitse-eesmärkideks olevatele elupaikadele ja liikidele. Puhkeala intensiivsem kasutamine võib avaldada mõjusid kaitse-eesmärkideks olevatele elupaikadele ja liikidele. Puhkealade intensiivsema kasutusega suureneb tallamiskoormus, mis võib negatiivselt mõjutada kaitse-eesmärgiks olevaid Natura metsa- ja ranniku-elupaiku. Kaitse-eesmärgiks olevaid taimeliikide puhkealade piirkonnas teadaolevalt ei esine	võimalik	võimalik	Võimalike mõjude kahtluse korral tuleb läbi viia Natura hindamine; Alal ja naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ja arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega, vajadusel hinnata mõjusid Natura alale; Puhkealade kasutuse planeerimisel ja taristu rajamisel tuleb arvestada mõjudega Natura alale (eelkõige kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele), tegevused tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga ja vajadusel läbi viia Natura hindamine
Kõrgessaare-Mudaste loodusala RAH0000008	Ala piirneb vahetult Kõrgessaare sadamaga ja selle tööstusalaga, millega võivad kaasneda arendused või ala mõjutavad tegevused	Võimalikud on mõjud loodusalale ja selle kaitse-eesmärkideks olevatele liikidele ja elupaikadele	võimalik	võimalik	Sadama ja tööstusala arenduste korral on vajalik Natura mõjude hindamine; Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ning arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ning vajadusel hinnata mõjusid Natura alale
Leigri loodusala RAH0000482	Ala piiril paikneb maantee, mille puhul võib tekkida vajadus selle rekonstrueerimiseks	Võimalikud on mõjud loodusalale ja selle kaitse-eesmärkideks olevatele elupaikadele	võimalik	võimalik	Võimalike mõjude kahtluse korral on vaja läbi viia Natura hindamine

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevas etappides / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
Luidja loodusala RAH0000481	Alal või selle piiril paikneb maantee, mille puhul võib tekkida selle rekonstrueerimise või kergliiklustee ehituse vajadus; Kõpu poolsaare idarannikul paiknev puhkeala ja supluskoht kattub selle lõunaosas loodusalaga	Võimalikud on mõjud loodusalale ja selle kaitse-eesmärkideks olevatele elupaikadele; Puhkealade intensiivsema kasutusega suureneb tallamiskoormus, mis võib negatiivselt mõjutada kaitse-eesmärgiks olevaid Natura rannikuelupaiku	võimalik	võimalik	Võimalike mõjude kahtluse korral on vajalik Natura hindamine; Puhkeala kasutuse planeerimisel ja taristu rajamisel tuleb arvestada mõjudega Natura alale (eelkõige kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele), tegevused tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga ja vajadusel läbi viia Natura hindamine
Paope loodusala RAH0000484	Ala läbib olemasoleva elektri õhuliini trassil kulgev perspektiivne 110 kV elektriliin	Elektriliini rajamine ja sihi laiendamine võib mõjutada kaitse-eesmärgiks olevaid elupaiku (9010*, 1150*)	jah	jah	Elektriliini rajamine ja sihi laiendamine eeldab Natura hindamist; Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ja arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ja vajadusel hinnata mõjusid Natura alale
Pihla-Kaibaldi loodusala RAH0000492	Loodusala idapoolne lahustükk kattub suures osas juba varem kavandatud lasketiiru piiranguvööndiga; Alast 570 m kaugusel lõunas asub kavandatava tuulepargi ala; Ala piiril paikneb Pihla turbamaardla ja tegutsev kaevandusala – maakonnaplaneeringuga olemasolevat olukorda ei muudeta	Kuna lasketiir jääb loodusalast ca 1,5 km kaugusele, siis lasketiiru rajamise ning kasutusega alale ega selle kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele ning taimeliikidele mõjusid ei avaldu. Tuulepargi rajamine ning töötamine ei mõjuta loodusala ega selle kaitse-eesmärke. Jätkuvad kuivendusest tingitud negatiivsed mõjud kaitse-eesmärgiks olevatele sooelupaikadele.	jah	jah	Kaaluda leevendusmeetmete võimalikkust edasise turbakaevandamise käigus

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevatel etappidel / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
			võimalik	võimalik	
Pihla-Kurisu loodusala RAH0000485	Ala läbib olemasoleva elektriliini trassil kulgev perspektiivne 110 kV elektri õhuliin; Alal paiknevad teed, mille puhul võib tekkida rekonstrueerimise vajadus	Elektriliinide rajamine ja sihtide laiendamine võib mõjutada kaitse-eesmärgiks olevaid elupaiku (9080*, 6270*, 6530, 9020*); Võimalikud on mõjud nimetatud kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele	võimalik	võimalik	110 kV elektriliini rajamiseks ja trassi laiendamiseks loodusala on vaja läbi viia Natura hindamine; Teede rekonstrueerimise võimalike mõjude kahtluse korral on vajalik Natura hindamine; Alal ning naabruses paikneb elamu-alasid, mille puhul tuleb uusehitiste ja arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ja vajadusel hinnata mõjusid Natura alale
Põdrapao loodusala RAH0000646	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	-
Pühalepa loodusala RAH0000500	Ala piiril paikneb maantee, mille puhul võib tekkida rekonstrueerimise vajadus	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	Võimalike mõjude kahtluse korral on vajalik Natura mõjude hindamine
Sepaste loodusala RAH0000574	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	-
Tahkuna loodusala RAH0000498	Ala läbib olemasoleval 10 kV õhuliini trassile maakaablina kavandatav 150 kV ja/või 330 kV elektriliin ja teine samasugune liin on kavandatud ala idapiirile olemasolevale trassile; Alal paikneb Malvaste liivamaardla ja piiril liivakarjäär; Alal paikneb puhkeala; Alast 250 lõunas paikneb lõhkekehade hävituskohas	Maakaablite paigaldamine ei põhjusta elupaikade kadu ega mõjuta oluliselt loodusala muid kaitse-eesmärke; Kaevandamise jätkamine alast väljaspool olulisi mõjusid kaasa ei too; Puhkealade intensiivne kasutus võib põhjustada negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele; Lõhkekehade hävituskoha kasutamine ei mõjuta loodusala ega selle kaitse-eesmärgiks olevaid elupaiku ja taimeliiki	ei	ei	Elektriliinide rajamine eeldab Natura hindamist; Karjääri laiendamine loodusalale või avamine loodusala oleks vastuolus kehtiva kaitsekorra ja ala eesmärkidega; Puhkeala arenduste korral, millega võivad kaasneda mõjud alale, tuleb läbi viia Natura hindamine

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevas etappides / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
Tarestee loodusala RAH0000579	Alal paiknevad puhkealad	Puhkealade intensiivne kasutus võib põhjustada negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele	ei	ei	Puhkeala arenduste korral, millega võivad kaasneda mõjud alale, tuleb läbi viia Natura hindamine
Tihu loodusala RAH0000591	Ala läbib olemasoleval trassil kulgev perspektiivne 110 kV elektri õhuliin, mis läbib ala ca 0,1 km pikkusel lõigul; Alal või selle piiril paikneb teid, mille korral võib tekkida vajadus nende rekonstrueerimiseks	Võimalikud on negatiivsed mõjud, kuna kavandatud elektriliin läbib ala ning kaitse-eesmärgiks oleva loomaliigi (euroopa naarits) elupaika, samuti võib mõju avalduda metsaelupaikadele	võimalik	võimalik	Elektriliini rajamine eeldab Natura hindamist; Teede rekonstrueerimisel tuleb vajadusel läbi viia Natura hindamine
Tilga loodusala RAH0000483	Alal paikneb maantee, mille puhul võib tekkida selle rekonstrueerimise või kergliiklustee ehituse vajadus; Alal paikneb kruusamaardla ja läheduses kruusakarjäär	Maantee rekonstrueerimisel või kergliiklustee ehitusel on võimalikud mõjud loodusale; Kaevandamise jätkamine alast väljaspool olulisi mõjusid kaasa ei too	võimalik	võimalik	Võimalike mõjude kahtluse korral on vaja läbi viia Natura hindamine; Karjääri laiendamine loodusale või avamine looduslal oleks vastuolus kehtiva kaitsekorra ja ala eesmärkidega; Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ja arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ja vajadusel läbi viia Natura hindamine
Undama soo loodusala RAH0000487	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	-
Vanamõisa loodusala RAH0000486	Loodusala lõunaosa kattub arendatava Sõru-Tohvri puhkealaga	Puhkeala arendamisel ja rannaala intensiivsemal kasutamisel võivad mõjud kaasneda kaitse-eesmärgiks olevatele rannikelupaikadele (eelkõige rannaniitudele – 1630*)	ei	ei	Puhkeala kasutuse planeerimisel ja taristu rajamisel tuleb arvestada mõjudega Natura alale (eelkõige kaitse-eesmärgiks olevatele rannikelupaikadele), tegevused tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga ja

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevatel etappidel / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
					vajadusel läbi viia Natura hindamine
Viilupi loodusala RAH0000491	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb uusehitiste ning arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ja vajadusel läbi viia Natura hindamine
Vilivalla loodusala RAH0000488	Alal ja naabruses puuduvad	Negatiivseid mõjusid ei esine	ei	ei	-
Väinamere loodusala RAH0000605	Alal on suurel hulgal elamualasid, sh kavandatavaid; Alal ning selle piiril paikneb maanteed ning on vajadus teede rekonstrueerimise ja kergliiklusteede ehituse järgi; Alal paikneb mitmeid väikesadamaid, alaga piirneb Heltermaa sadam; Alal paikneb mitu olemasolevat/potentsiaalset tööstusala; Alal ja suures ulatuses selle piiril kulgeb olemasoleva elektriliini trassil perspektiivne 110 kV elektri õhuliin; Alal paikneb Kassari puhkeala	Kõik nimetatud tegevused võivad avaldada mõjutusi alale ning mõnedel juhtudel ka kaitse-eesmärgiks olevatele elupaikadele ja liikidele, olulised negatiivsed mõjud kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja elupaikadele on enamusel juhtudel ilmselt siiski välditavad; Elektriliini rajamine ja selle sihi laiendamine looduslal võib põhjustada kaitse-eesmärgiks olevate metsa-elupaikade kadu ja niiduelupaikade mõjutamist	jah	jah	Kõigi tegevuste kavandamisel tuleb võimalike mõjude kahtluse korral hinnata mõjusid looduslale ja selle kaitse-eesmärkidele; Elektriliini trassi laiendamine looduslal eeldab Natura hindamist
Kõrgessaare-Mudaste linnuala RAH0000109	Ala läbib olemasoleva elektriliini trassil kulgev perspektiivne 110 kV elektri õhuliin; Ala piirneb vahetult Kõrgessaare sadamaga ja selle tööstusalaga,	Elektriliini rajamine mõjutab linnuala ja võib mõjutada kaitse-eesmärgiks olevate linnuliikide elupaiku; Olemasoleva sadama ja tööstusala puhul avalduvad võimalikud mõjud	võimalik	võimalik	Elektriliini, sadama ja tööstusala arenduste korral on vajalik Natura hindamine; Alal ning naabruses paikneb elamualasid, mille puhul tuleb

Natura ala nimetus / Registrikood	Tegevus, mis võib ala mõjutada	Tõenäoliselt kaasnevate negatiivsete mõjude prognoos	Tõenäoliselt olulise negatiivse mõju tuvastamine: kas võib kaasneda tõenäoliselt oluline negatiivne mõju ...		Soovitused järgnevas etappides / Vajadusel hinnang tõenäoliselt olulise mõju leevendatavusele
	millega võivad kaasneda arendused või ala mõjutavad tegevused	linnualale ja selle kaitse-eesmärkideks olevatele liikidele			uusehitiste ja arenduste korral arvestada Natura ala kaitse-eesmärkidega ja vajadusel läbi viia Natura hindamine
Vanamõisa linnuala RAH0000098	Loodusala lõunaosa kattub arendatava Sõru-Tohvri puhkealaga	Puhkeala koordineerimatu arendamine ja rannaala intensiivne kasutus võib põhjustada negatiivseid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele	ei	ei	Puhkeala arendused ja kasutuse planeerimine tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga, vajadusel tuleb läbi viia Natura hindamine
Väinamere linnuala RAH0000605	Alal asub suurel hulgal elamualasid, sh kavandatavaid; Alal ning selle piiril paikneb maanteid ning on vajadus teede rekonstrueerimise ja kergliikluste ehituse järgi; Alal paikneb mitmeid väikesadamaid, alaga piirneb Heltermaa sadam; Alal paikneb mitu olemasolevat/potentsiaalset tööstusala; Alal ja suures ulatuses selle piiril kulgeb olemasoleva elektriliini trassil perspektiivne 110 kV elektri õhuliin	Kõik nimetatud tegevused võivad avaldada mõjutusi alale ning mõnedel juhtudel ka kaitse-eesmärgiks olevatele linnuliikidele või nende elupaikadele, olulised negatiivsed mõjud kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele ja elupaikadele on enamusel juhtudel ilmselt siiski välditavad või leevendatavad	jah	jah	Kõigi tegevuste kavandamisel tuleb võimalike mõjude kahtluse korral hinnata mõjusid linnualale ja selle kaitse-eesmärkidele; Elektriliini trassi laiendamine linnualal eeldab Natura hindamist

2.5.3. Natura eelhindamise tulemused ja järeldus

Maakonnaplaneeringuga kavandatakse (reserveeritakse trassikoridorid) Natura võrgustiku aladel või nende piiril uusi olulise ruumilise mõjuga infrastruktuuriobjekte nagu elektriliinid. Kõigil juhtudel (Väinamere loodusala, Väinamere linnuala, Jausa loodusala, Kukka-Luhastu loodusala, Paope loodusala, Pihla-Kurisu loodusala, Kõrgessaare-Mudaste linnuala, Tahkuna loodusala, Tihu loodusala) on need kavandatud juba olemasolevatele liinitrassidele, mis aitab kaasnevaid keskkonnamõjusid minimeerida. Ka olemasoleval trassil kaasneb 110 kV õhuliini rajamisega liini sihi laiendamine 80 meetrini, mis põhjustaks mitmel juhul kaitse-eesmärgiks olevate elupaikade kadu või mõjutamist, samuti mõjutaks eesmärgiks olevate liikide elupaiku. Uute 110 kV liinide trasside täpne asukohavalik, liinide rajamine ja olemasolevate asendamine 110 kV liinidega nõuab kavandamise järgmises faasis Natura asjakohast hindamist. Natura alade piiril asuvate liinide korral aitab mõjusid leevendada sihi laiendamine alast väljapoole.

Natura aladele ega nende mõjutsooni ei kavandata muid maakasutust muutvaid või looduskeskkonda suures ulatuses mõjutavaid rajatisi ega tegevusi.

Natura aladel või nende läheduses paikneb olemasolevaid võimalikke mõjureid nagu elamu- ja puhkealad, teed, elektriliinid, sadamad. Natura alade läheduses paikneb ka tööstusalasid ja kaevandusalasid. Nimetatud objektid ei põhjusta iseenesest uusi negatiivseid mõjusid, kuid nendega seotud arenduste või infrastruktuuri rekonstrueerimisega, samuti puhkealade kasutuse intensiivistumisega võib kaasneda täiendavaid mõjusid Natura võrgustiku aladele. Negatiivsete mõjude võimalikkuse korral tuleb igakordselt hinnata Natura mõjusid, samuti tuleb puhkealade arendamine ja kasutustingimuste seadmine kooskõlastada kaitseala valitsejaga. Natura alade naabruses paiknevad olemasolevad kruusa ja liiva karjäärid ei põhjusta eeldatavalt olulisi mõjusid, kuid nende laiendamisel või uute karjääride avamisel on Natura mõjude hindamine kindlasti vajalik. Kuna turba kaevandamisega kaasneb sooala kuivendamine, siis avaldab Pihla-Kaibaldi loodusala piiril tegutsev Pihla turbakaevandusala jätkuvat negatiivset mõju loodusala kaitse-eesmärgiks olevatele sooelupaikadele. Pihla turbakaevandusala puhul tuleks kaaluda veerežiimile negatiivsete mõjude leevendavate meetmete rakendamise võimalusi.

2.6. Mõju looduskeskkonnale

2.6.1. Kliimamuutuste mõju ja mõju kliimamuutustele

Kliima muutumisest tingitud võimalike tagajärgede ennustamine maakonnaplaneeringu realiseerumise perioodil (eeldatavalt 15 aastat) on spekulatiivne ning maakonnaplaneeringu mõju kliimamuutustele vähetõenäoline. Samuti ei ole võimalik kliima muutustest põhjustatud tagajärgede avaldumine, sest maakonnaplaneeringu perioodil saab vaadelda ilma ja ilmastiku muutumist, mitte kliima muutumist. Samas on kliima muutumine pikaajaline protsess ja maakonnaplaneeringuga kavandatakse mitmeid aspekte, mis võivad kaudselt kliimale mõju avaldada. Seda enam, et maakonnaplaneering annab ka suunised üldplaneeringute koostamiseks, on kliimamuutustele tähelepanu juhtimine ja võimalike tagajärgedega arvestamine juba maakonnaplaneeringu tasandil vajalik.

Kliima muutumise põhjusteks loetakse eelkõige inimtekkeliste kasvuhoonegaaside hulga suurenemist atmosfääris. Kliimamuutuste võimalikeks tagajärgedeks arvatakse olevat keskmise temperatuuri kasv, meretaseme tõus, ekstreemsete ilmastikunähtuste sagenemine (tormid, põuad, üleujutused). Kliimamuutuste ohjamiseks peetakse oluliseks eelkõige fossiilsete kütuste põletamise vähendamist.

Võimalik kliimamuutuste mõju on kokkuvõtvalt lahti kirjutatud alljärgnevalt.

Hiiu maakonnaplaneeringu mõju hindamiseks kliimamuutustele on kasutatud Säästva Eesti Instituudi poolt välja töötatud veebipõhist töövahendit⁹, mis on loodud selleks, et aidata Läänemere piirkonna kohalikke omavalitsusi, ettevõtteid jne kliimamuutuste mõjude käsitlemisel strateegilisel planeerimisel.

Hiiu maakonda mõjutab enim võimalik meretaseme tõus. IPCC (*Intergovernmental Panel on Climate Change*) kliimastenaariumite kohaselt võib aastaks 2030 meretase Hiiumaa rannikul tõusta ca 5 cm, seevastu 2100 aastaks 25-45 cm¹⁰. See on ka põhjuseks, miks maakonnaplaneeringus juhitakse tähelepanu üleujutusriskidele ning asjaolule, et sellega tuleb üldplaneeringute koostamisel arvestada. Üld- ja detailplaneeringute koostamisel tuleb edaspidi põhjalikumalt kaaluda ehituskeeluvööndi vähendamise vajadust, samuti ehitustegevust ranna ja kalda piirkonnas üldiselt. Uusi hooneid tuleks kavandada vaid kohtades, kus maapinna absoluutkõrgus on vähemalt +1,5 m.

Maakonnaplaneeringu üheks tähtsamaks ülesandeks on teenuste kättesaadavuse tagamine läbi sidustatud asustussüsteemi võrgustiku ning seega elamisvõimaluste tagamine kõigis asustatud paikades. Seetõttu näeb maakonnaplaneering ette olemasoleva asustusstruktuuri tihendamist ja kompaktsemaks muutmist. Optimaalselt ja logistiliselt hästi kättesaadavad teenused, hea ühistranspordivõrk ning sidus jalg- ja jalgrattateede võrgustik vähendavad eeldatavalt autostumist ja seega kasvuhoonegaaside emissioone. Samas on inimeste liikumine seotud eelkõige töökohtade olemasoluga. Maakonnaplaneeringuga ei saaluua kodulähedasi töökohti, vaid saab aidata kaasa heade elamistingimuste saavutamisele, mis tagaks inimeste paigalejäämise ja seega kohapealsete teenuste tarbimise.

Kohalike taastuvate energiaallikate soosimine ja energiasäästlike meetmete rakendamine Hiiu maakonnaplaneeringuga (maakonnaplaneeringu seletuskiri ptk 7.4.3 *Energiasääst*) aitab propageerida rohelist energiat vähendades fossiilsete kütuste põletamist ja CO₂ emissiooni. Hiiu maakonnas on koostatud eraldi tuuleenergeetika teemaplaneering, mille elluviimise mõjusid on hinnatud KSH raames.

Kliimamuutustega võivad kaasned ka nn suvised kuumasaared, millel on tõsine oht inimese tervisele. Kuumasaared tekivad eelkõige ülikompaktsetes asustusstruktuurides, kus puudub jahutav õhuvool. Maakonnaplaneeringuga on määratud tootmisalade üldine põhimõte, mille kohaselt tuleb arvestada keskkonnakaitseliste tingimustega, eelkõige kõrghaljastuse rajamine ja ulatuslike kaetud pindade liigendamine haljastusega, mis aitab vähendada võimalike kuumasaarte teket.

2.6.2. Mõju pinna- ja põhjaveele

Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava

Eestis on moodustatud kolm vesikonda: Ida-Eesti, Lääne-Eesti ning Koiva. Hiiu maakond paikneb Lääne-Eesti vesikonnas. Esimesed veemajanduskavad (perioodiks 2009-2015) kinnitati Vabariigi Valitsuse 01.04.2010 korraldusega nr 118. Veemajanduskavad on koostatud vee kaitse ja kasutamise abinõude planeerimiseks. Vesikonna veemajanduskava (VMK) koostamisel lähtutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu veepoliitika raamdirektiivis (2000/60/EU) ja veeseaduses sätestatud eesmärkidest ja nõuetest. Veepoliitika raamdirektiivis kehtestatud tegevusraamistik hõlmab kõiki teisi veealaseid direktiive ning seab veekaitse põhieesmärgiks kõikide vete (pinnavee, sh rannikuvee, ja põhjavee) hea seisundi saavutamise. Uued ajakohastatud veemajanduskavad on koostatud aastateks 2015-2021 (kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 07.01.2016).

⁹ www.toolkit.balticclimate.org/et/kliimamuutuse-moju/kliimamuutuse-moju-stsenaariumid, viimati kasutatud 26.06.2015

¹⁰ *Kui palju tõuseb meretase Eesti rannikul*. A. Rosentau, E. Karro, M. Muru, M. Uppin
www.geograafia.ut.ee/sites/default/files/geograafia/kati_alar_rosentau_190515.pdf

Kaitset vajav ala on maismaa- või veeala, kus kehtivad tavapärasest rangemad keskkonnanõuded ning neist tulenevad piirangud. Kaitset vajavate aladena on veeseaduse alusel määratletud:

- nende veehaarete sanitaarkaitsealad, mida kasutatakse või kavatsetakse kasutada joogivee võtmiseks ja mille projektikohane tootlikkus ööpäevas on rohkem kui 10 m³ või mis teenindavad enam kui 50 inimest;
- alad, mis on mõeldud puhkeotstarbeks, sh supuskohad;
- toitainete suhtes tundlikud alad;
- elupaikade ja liikide kaitseks looduskaitsealade alusel määratud alad, kus vee seisundi säilitamine või parandamine on oluline kaitsetegur, ning alad, mis on mõeldud majanduslikult oluliste vees kasvatatavate liikide kaitseks;
- reostustundlikud heitveesuublad.

Kui veekogumi või kaitset vajava ala suhtes kehtib samal ajal rohkem kui üks keskkonnanorm, kohaldatakse neist kõige rangemat.

Põhjavesi

Hiiu maakond paikneb enamjaolt hästi ja keskmiselt kaitstud põhjaveega piirkonnas. Kaitsmata põhjaveega piirkonnad on Suuremõisa, Kõrgessaare, Käina ja Kärdla linna ümbruses.¹¹

Lääne-Eesti vesikonna VMK lisa 5¹² kohaselt on Hiiumaal Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekogumi keemiline ja koguseline seisund head, Siluri-Ordoviitsiumi põhjaveekogumi keemiline ja koguseline seisund on hindamisel. Maakonnaplaneeringuga ei kavandata tegevusi, millel võiks põhjavee kvaliteedile olla oluline negatiivne mõju.

Hiiu maakonnas on kinnitatud põhjaveevaru Siluri-Ordoviitsiumi Hiiumaa põhjaveekogumist 2000 m³/ööp ja Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveekogumist 500 m³/ööp.¹³ Ordoviitsiumi-Kambriumi põhjaveevaru ei ole seni kasutatud. Võttes arvesse põhjavee looduslikku ressursi, elanike arvu ja elanike ning ettevõtete veevajadust, võrreldes seda kinnitatud põhjaveevaru suurusega ja veevõtu andmetega, võib öelda, et Hiiumaal ei ole sellist piirkonda, kus tuleks põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks arvutada põhjavee prognoosvaru¹⁴.

Põhjavee seisundi kaitseks on maakonnaplaneeringuga seatud tingimus, mille kohaselt tuleb nõrgalt kaitstud ja kaitsmata põhjaveega aladele ehitamisel ja majandustegevuse arendamisel kasutada täiendavaid abinõusid põhjavee reostuse vältimiseks.

Objektide rajamisel ja käitamisega ning maa kasutamisel tuleb järgida õigusaktidega sätestatud veekaitsealade ning arvestada veemajanduskavaga seatud eesmärgi. Samuti saab taotleda toetust hajaasustuse programmist, mille eesmärk on maapiirkondades elavatele peredele tagada head elutingimused, mh majapidamiste veesüsteemide rajamiseks.¹⁵

Põhjavee seire korraldamisega tegeleb Keskkonnaamet. Põhjavee seisundi muutusi jälgitakse riiklikul vaatlusvõrgul, mis on koostatud vastavalt veepoliitika raamdirektiivi nõudmistele ja katab Eesti erinevad põhjavee veekogumid. Põhjaveekogumite seire eesmärk on põhjavee keemilise seisundi ja kvantitatiivse seisundi määramine ja muutuste jälgimine. Põhjavee seire põhimõtted ja seirevõrgu kirjeldus on esitatud Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava peatükis 3.4.

¹¹ Eesti põhjavee kaitstuse kaart. Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2001

¹² Lääne-Eesti vesikonna põhjaveekogumite seisundi ja seirevõrgu kaardid, www.envir.ee/sites/default/files/lisa_5_le_pohjavee_seisundi_ja_seirevõrgu_kaardid.pdf

¹³ Keskkonnaagentuur, andmed saadud 12.06.2015

¹⁴ *Selliste piirkondade väljaselgitamine, kus tuleks põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks arvutada põhjavee prognoosvaru*. OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2015

¹⁵ Hiiu Maavalitsuse koduleht <https://hiiu.maavalitsus.ee/hajaasustuse-programm>, viimati uuendatud 26.03.2015

Maakonnaplaneeringuga ei kavandata tegevusi, mis omavad olulist negatiivset mõju põhjavee kogusele ja kvaliteedile.

Pinnavesi

Hiiu maakonna pinnaveekogud on vastavalt VMKle peamiselt heas seisundis (17 heas ja 2 väga heas seisundis). Kesises seisundis on Nuutri, Suuremõisa, Vaemla ja Luguse jõed ning Hiiu madala rannikuvesi. 2021. aastaks seatud eesmärk kõikide Eesti veekogude heasse seisundisse jõudmiseks ei ole tõenäoliselt saavutatav Nuutri ja Suuremõisa jõgede puhul, seetõttu tuleb nendele jõgedele seada erand. Maakonnaplaneeringuga ei kavandata tegevusi, mis võiksid pinnaveekogumite seisundit halvendada või takistada VMKga seatud eesmärkide saavutamist.

Maakonnaplaneeringuga ei kavandata tegevusi, mis omavad olulist negatiivset mõju maakonna pinnaveekogudele.

Üleujutusohuga alad Hiiu maakonnas

Üleujutusohuga seotud risk on üleujutuse esinemise tõenäosus koos üleujutusest inimese tervisele, varale, keskkonnale, kultuuripärandile ja majandustegevusele põhjustatud võimalike kahjulike tagajärgedega.¹⁶ Üleujutus on oluline, kui see:

- takistab oluliste funktsioonide toimimist;
- asub tiheasustusosalal;
- ohustab keskkonnakompleksloa kohuslast ettevõtet;
- ohustab üle 2000 ie puhastit;
- seab ohtu inimese elu.¹⁷

Üleujutusalasid on põhjalikult käsitletud maakonnaplaneeringu seletuskirjas (ptk 5.9 *Üleujutused ja keskkonnamõjud*) arvestades Lääne-Eesti vesikonna üleujutusohuga seotud riskide maandamiskavas¹⁸ toodut.

Vastavalt keskkonnaministri 28.05.2004 määrusele nr 58 „Suurte üleujutusosade siseveekogude nimistu ja nendel siseveekogudel kõrgveepiiri määramise kord“ Hiiu maakonnas üleujutusosadega siseveekogusid ei ole. EELIS-e andmebaasis on aga üleujutatavateks aladeks märgitud Käina lahe rannikuäärsed alad ja Hiiumaa lääne- ja lõunarannik.

Põhjendatud vajadusel võib ÜP-ga määrata täiendavaid piirkondi (nt jõgede lammialad jms), kus üleujutus võib osutada probleemiks kohalikul tasandil ja kus tuleb nt vältida ehitamist või rakendada meetmeid (tehnilisi lahendusi), mis arvestavad üleujutusohuga (nt hoonete vundamendid, sademeveesüsteemid, juurdepääsuteed jms). See tähendab, et ehituskeeluvööndi vähendamise otsuseid tuleb edaspidi põhjalikumalt kaaluda.

Maakonnaplaneeringu seletuskirjas (ptk 5.8 *Hiiumaa sinine võrgustik ja jõgede suudmed*) on käsitletud sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnamõjusid seoses jõesuudmete puhastamisega, mis on maakonnaplaneeringuga määratud üheks sinivõrgustiku toimimise tingimuseks. Jõesuudmete puhastamise projektide koostamisel on soovitatav kaasata vastava valdkonna keskkonnaeksperte.

2.6.3. Mõju kaitstavatele loodusobjektidele

Hiiumaa asustus on hõre ning maakonnaplaneeringuga nähakse ette suhteliselt vähe uusi infrastruktuuriobjekte, arendusi ning maakasutust muutvaid tegevusi, mis võiksid avaldada olulist mõju kaitstavatele aladele.

¹⁶ Veeseaduse § 33¹ www.riigiteataja.ee/akt/130062015005

¹⁷ *Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava* (kinnitatud 07.01.2016) www.envir.ee/sites/default/files/laane_eeesti_vesikonna_vmk.pdf

¹⁸ *Lääne-Eesti vesikonna üleujutusohuga seotud riskide maandamiskava* (kinnitatud 07.01.2016)

Hiiu MPga ei kavandata ehitiste täpset ja lõplikku paiknemist, vaid antakse põhimõttelised asukohad (ühendused ja koridorid) ja suunised üldplaneeringute koostamiseks. Seega ei ole Hiiu MP koostamise ja mõju hindamise hetkel teada, kuidas ehitised täpselt paiknema hakkavad ja millised saavad olema nendest tulenevad konkreetset mõjud. Üldplaneeringute koostamisel, maakonnaplaneeringus toodud ehitiste asukohtade täpsustamisel ja väljaehitamiseks tingimuste seadmisel, tuleb arvestada looduskaitse piirangutega, vajadusel teha koostööd kaitseala valitsejaga ning võimalusel rajada ehitised väljapoole kaitstavaid loodusobjekte või välja pakkuda negatiivsete mõjude leevendusmeetmed. KSH aruandes on nimetatud juhud, kus ehitiste edasisel kavandamisel tuleb tähelepanu pöörata looduskaitsele piirangutele seoses võimaliku konfliktiga.

Kaitsealad oluliselt mõjutada võivad inimtegevuse liigid maakonnas on:

Asustus – olemasolevad ning kavandatavad elamualad ning üksikmajapidamised, mille puhul on tarvis arvestada alade kaitse-eeskirjadest tulenevate või looduskaitse-eeskirjadest lähtuvate kitsenduste ja regulatsioonidega. Asustuse laienemine ei ole tervikuna kaitsealadele oluliseks probleemiks, vaid võib kaitse-eesmärgi isegi toetada, kuna pool-looduslike koosluste hooldamine eeldab inimeste elamist kaitsealade piirkondades.

Puhkealad – olemasolevad puhkealad avaldavad tallamiskoormust kaitsealadel paiknevatele looduslikele elupaikadele ja võivad põhjustada häiringuid kaitstavatele liikidele. Reeglina pole inimpelglike liike puhkealade tsentris kuid puhkealade läheduses paiknevad kahe I kategooria linnuliigi, merikotka ja kassikaku, elupaigad. Maakonnaplaneeringu kohaselt asuvad puhkealad järgmistel kaitstavatel aladel: Tahkuna looduskaitseala, Taresta maastikukaitseala, Käina lahe-Kassari maastikukaitseala, Kõpu looduskaitseala, Vanamõisa lahe hoiuala). Kuna puhkealade puhul on tegu juba olemasolevate pikka aega kasutatud aladega ning kavas on vaid külastajate mõningane suunamine, siis ei tulene puhkealadest täiendavaid olulisi negatiivseid mõjusid Hiiu maakonnaplaneeringu võrgustikule. Puhkealade edasise kasutuse planeerimisel ja taristu arendamisel on vajalik arvestada võimalike mõjudega alal levivatele kooslustele (Natura elupaikadele) ja kaitstavatele liikidele, samuti naabruses paiknevatele inimpelglikele kaitstavatele linnuliikidele. Seetõttu tuleb kavandatavad tegevused kooskõlastada kaitseala valitsejaga.

Elektriliinid – Maakonnaplaneeringuga reserveeritakse mitmete uute kõrgepingeliinide koridorid kaitsealade alale või piirile. Kõigil juhtudel (Väinamere hoiuala, Jausa oja Euroopa naaritsa püsielupaik, Kukka-Luhastu maastikukaitseala, Paope looduskaitseala, Pihla-Kurisu hoiuala, Vanajõe euroopa naaritsa püsielupaik) on 110 kV liinid kavandatud olemasolevate 35 kV või madalama pingega liinide trassidele, mis aitab keskkonnamõjusid minimeerida. Tahkuna looduskaitsealal kulgeks läänepoolne maakaabel olemasoleva 10 kV õhuliini trassil, mis on piisava laiusega maakaabli paigaldamiseks. Maakaabli paigaldamine Tahkuna looduskaitsealale eeldatavalt olulisi negatiivseid mõjusid ei põhjusta. Ka olemasoleva trassi puhul kaasneb 110 kV õhuliini rajamisega liini sihi laiendamine 80 meetrini, mis põhjustaks kaitstavate alade olulist mõjutamist ja mitmel juhul kaitse-eesmärgiks olevate koosluste ja elupaikade kadu või mõjutamist, samuti mõjutaks tegevus kaitse-eesmärgiks olevate liikide elupaiku. Uute liinide trasside täpne asukohavalik ning liinide rajamine ja olemasolevate asendamine 110 kV liinidega nõuab planeerimise järgmises faasis keskkonnamõju hindamist. Kaitstavate alade piiril asuvate liinide korral aitab mõjusid vältida või leevendada sihtide laiendamine kaitstavatest aladest väljapoole.

Kuna Hiiu maakonnas paikneb rahvusvaheliselt tähtsas lindude rändekoridoris, siis võivad kõik kavandatavad õhuliinid (mis viiakse maapinnast senisest kõrgemale) põhjustada negatiivseid mõjusid rändlindudele nii kevad- kui sügisrännete kui ka toitumisrännete puhul. Kõrgepingeliinid on rändlindudele füüsiliseks takistuseks põhjustades kokkupõrkeid ning lindude hukku. Kokkupõrgete risk on suurem avamaastikes (eelkõige rannikumaastikel ja põllualadel paiknevatel trassilõikudel). Kokkupõrkeid ning hukku võivad liinid põhjustada ka kotkastele ning teistele kaitstavatele röövlindudele. Linnustikule avalduvate mõjude leevendamiseks tuleb peamistel rändeteedel paiknevad liinid lindude jaoks märgatavalt tähistada – liinidele riputatakse vimplitaolised värvilised tähistused. Kuna see meetod ei võimalda lindude hukkumist täielikult ära hoida, oleks parimaks lahenduseks suurima rändeintensiivsusega lõikudes liinide maakaablist

viimine. Linnustikule avalduvaid mõjusid on vajalik hinnata iga konkreetse uuendatava kõrgepinge õhuliini puhul ning ühtlasi tuleb kavandada võimalikult tõhusad leevendusmeetmed.

Maanteed ja kergliiklusteed – teedevõrgu rekonstrueerimise ning optimeerimisega mõjutatakse mõningal määral kaitsealasid. Planeeringuga ei nähta olulisi õgvendusi ega uusi teid kaitsealadel. Olemasolevate teede rekonstrueerimisel või kergliiklusteede ehitamisel mõjutatakse kaitsealasid enamasti kitsas vööndis olemasolevate teede ääres ning olulisi negatiivseid mõjusid kaitsealadele ei avaldu.

Sadamad ja tööstusalad – võivad avaldada täiendavaid negatiivseid mõjusid nendega seotud arendustegevuste või kasutuse intensiivistumise korral. Suuremad sadamad on kaitsealadest välja jäetud, kuid piirnevad mitmel juhul nendega (Heltermaa, Kõrgessaare). Hiiu maakonnaplaneeringuga uusi sadamaid ei kavandata, seega negatiivne mõju puudub.

Maardlad ja karjäärid – olemasolevad karjäärid ja potentsiaalsed kaevandusalad on kavandatud kaitstavatest aladest väljapool. Liiva ja kruusa kaevandamine kaitsealade läheduses ei põhjusta enamasti neile olulisi negatiivseid mõjusid. Turba kaevandamine eeldab soola kuivendamist ning sel juhul ulatuvad mõjud karjäärialast väljapoole. Pihla-Kaibaldi looduskaitsealaga piirnevas Pihla turbamaardlas asub kaevandusala (Pihla freesturbaväljad), mille kuivenduskraavide võrgustik avaldab negatiivset mõju ka kaitsealal asuvatele soolupaikadele. Täiendavaid konfliktikohti kaevandusalade ja kaitsealade vahel planeeringu kohaselt ei teki.

Käesoleval perioodil on käimas kaitsekorralduskavade koostamine, millega on kavas katta kõik Eesti kaitsealad. Suurema osa Hiiumaa kaitsealade ja kõigi hoiualade jaoks on kaitsekorralduskavad kas koostatud ja kinnitatud või on eelnõu staadiumis või on kavad koostamisel. Hüti looduskaitseala, Kalana looduskaitseala ja Luidja maastikukaitseala kaitsekorralduskavade koostamist ei ole seni kavandatud. Kaitsekorralduskavade koostamisega seoses on tõhustumas kaitsealade otstarbekas majandamine ning looduskaitse korraldamine, millega kokkuvõttes paraneb loodusväärtuste (liikide, elupaikade ning maastike) kaitse. Kaitsealade võrgustik on maakonnas loodusväärtuste kaitseks piisav.

Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala (programmiala) on alates 1990. a UNESCO biosfääri-kaitsealade hulka kuuluv looduse ja pärandkultuuri kaitse territoorium üldpindalaga 1 560 078 ha. Kuna programmiala hõlmab kogu Hiiu maakonna, siis toimuvad kõik MPga kavandatavad tegevused ka biosfääri programmialal. Lääne-Eesti saarestiku biosfääri programmialale MPga kavandatavad tegevused suuremas skaalas olulist negatiivset mõju ei avalda ega kokkuvõttes ala seisundit ega väärtusi ohtu ei sea.

2.6.4. Mõju rohelise võrgustiku toimimisele

Hiiumaa roheline võrgustik oli määratud maakonna teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“. Rohelise võrgustiku moodustamisel olid aluseks kaitstavad alad, veekogude kaldapiiranguvöönd, kaitsmata põhjaveega aladel asuvad metsad, väärtuslikud märgalad ja poollooduslikud kooslused (niidud).

Uue maakonnaplaneeringu koostamisel vaadati planeeringu koostajate ja KSH ekspertide koostöös üle eelnimetatud kriteeriumid ja kaaluti nendega arvestamise vajadust rohelise võrgustiku osana. Analüüsi tulemusena moodustati korrigeeritud roheline võrgustik, mille tuumaladeks on kaitsealad ja suuremad riigimetsade massiivid. Rohekoridorid konstrueeriti arvestades maastiku loogikat ja loomade reaalseid võimalikke liikumisteid. Võrreldes varasema rohelise võrgustikuga suurenes võrgustiku sidusus ja maastikuline otstarbekus, samal ajal vähenes rohelise võrgustiku konfliktikohtade ja ebafunktsionaalsete koridoride hulk. Arvestades Hiiumaa väikest inimkoormust ja suurt loodusmaastike osakaalu, on planeeringuga konstrueeritud roheline võrgustik piisava katvuse ja sidususega.

Konstrueeritud rohelise võrgustiku alal puuduvad tõsised sisulised konfliktikohad, milles oleks reaalselt takistatud loomade liikumine ja liikide levik. Hiiumaale kavandatavad 110 kV kõrgepingeliinid koos 80 m laiuste sihtidega ei põhjusta rohelise võrgustiku aladel barjääriefekti ega halvenda olulisel määral rohevõrgustiku funktsioneerimist. Mõningaseks barjääriks võivad

olla rohelise võrgustiku elementide ristumised suurema liiklustihedusega ja laiema teekattega maanteed, eelkõige Heltermaa-Kärdla ja Heltermaa-Käina maanteed. Konfliktsemate lõikudena võib käsitleda ka rohekoridoride lõikumist põllumajandusmaade ja asustuse aladega. Leevendusmeetmetena ökoduktide ja loomapääsude rajamine ei ole Hiiumaal lähemas perspektiivis ilmselt vajalik.

2.7. Mõju sotsiaal-majanduslikule keskkonnale

2.7.1. Teenuste paiknemine ja kättesaadavus

Hiiu maakond moodustab ühe toimepiirkonna, kus elab üle 8000 elaniku. Tugi-toimepiirkondi Hiiumaal ei moodustu. Hiiumaal asub üks linnaline asula, Kärdla, mis on ka suurim tõmbekeskus. Valglinnastumist Hiiumaal ei esine.

Maakonnaplaneeringuga ei ole määratud eraldi linnalise asustuse ja maa-asustuse arengualasid. Seega peavad asustuse arengu võimalused olema tagatud kogu Hiiumaa piires. Hiiumaal ei ole senini toimunud mastaapselt asustuse laienemist ning arvestades rahvastiku trendi, ei ole vastavaid arenguid ka edaspidi ette näha.

Teenuskeskuste ja teenuste määramisel on maakonnaplaneeringus lähtutud Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus (RAKE) poolt koostatud uuringust (edaspidi RAKE uuring)¹⁹. Uuringu kohaselt Hiiumaal teenuspiirkonna mahu kriteeriumitele (eelkõige rahvaarv) vastav maakondlik keskus puudub. Saarelisest asendist ja maakonnakeskuse staatusest tulenevalt on käsitletud Kärdla linna erandina maakondliku keskusena. Kärdla on ka ainus kriteeriumitele vastav piirkondlik keskus. Kohaliku keskus kriteeriumitele vastavad Kärdla linn ja Käina.

Lähikeskuse kriteeriumile vastab Hiiumaal 5 paikkonda või nende omavahel seotud väiksemad kooslused. Arvestades nende paikkondade keskuste kaugust kõrgema tasandi keskustest kohalike põhiteenuste rahuldava kättesaadavuse kauguskriteeriumi kontekstis (15 km) ning vastavate teenuspiirkondade olemasolevat ja potentsiaalset kliendibaasi arvestuslikku suurus, on maakonnaplaneeringuga määratud Hiiumaal täiendavalt kaks olulist lähikeskust – Emmaste ja Kõrgessaare. Emmaste on Käinast 19 km, Sõru ja Nurste 25 km, Tohvri 27 km ja Öngu 34 km kaugusel. Kõrgessaare on Kärdlast 19 km, Köpu 35 km ja Kalana 43 km kaugusel. 2011. a rahvastikuloenduse andmetel elas Nurste külas 42, Köpu külas 35, Öngu külas 30, Kalana külas 11, Sõru külas 10 ja Tohvri külas 0 inimest.

Erinevalt RAKE uuringust käsitleb maakonnaplaneering Emmastet ja Kõrgessaaret kui *täiendatud teenustega lähikeskustena*. Täiendatud teenustega lähikeskuses on lisandunud teenusteks: põhikool, lasteaed, spordisaal/välisportiväljak/terviserada, noortekeskus, sularahaautomaat, päevakeskus eakatele, sotsiaaltöötaja kabinet, kütuse müügikoht, perearsti vastuvõtt 1-3 korral nädalas, haruapteegi filiaal, vabatahtlik päästeüksus, piirkonnapolitseiniku vastuvõtt vajadusel. Sellise teenuste loeteluga keskus vastab RAKE uuringu kohaselt peaaegu *kohalikule* keskusele. Kohaliku keskus teenuste pakkumiseks on majandusliku tasuvuse piirmäär RAKE uuringu kohaselt 1500 elanikku. Maakonnaplaneeringuga määratud lähikeskuste elanike eeldatav arv ja teenuskeskuste potentsiaalse kliendibaasi arvestuslik suurus väheneb 2030. a kõigi lähikeskuste puhul ca 22% ja põhikooliõpilaste arv ca 33%, mis tähendab, et RAKE uuringus esitatud eeldatava inimeste arv teenuskeskuses, mis võimaldaks määratud teenuste pakkumist, jääb kohati oluliselt väiksemaks. Seda eelkõige kohustusliku lasteaia ja põhikooli puhul, mis eeldab vähemalt 700-1500 elanikku. Hiiumaa lähikeskuste puhul oleks elanike arv 2030. a Emmastes 764 ning Kõrgessaares 661. Sularahaautomaat, kütuse müügikoht, haruapteegi filiaal on erateenused, mida kohalik omavalitsus suunata ei saa. Seega võib olla oht, et mõningate teenuste pakkumine on majanduslikult raskendatud või kannatab nende kvaliteet. Samuti võib

¹⁹ Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE, 2015

piiratud ressursi tingimustes olukord hoopis killustuda ja teenuste kvaliteet langeda. Samas oleks teenuste kättesaadavuse kriteeriumi kohaselt nimetatud teenuste tagamine vajalik. Kui majandusareng ja -kasv ei realiseeru, siis on oht, et teenuste pakkumiseks peab kohalik omavalitsus nägema ette täiendava finantseeringu ning see võib kujuneda majanduslikult mitte jätkusuutlikuks. Eeldatavasti kasvab tulevikus hoopis inimeste liikuvus, teede ja ühistranspordi kvaliteet, mis võiks teenuskeskuste raadiust seniselt 15 km-lt suurendada²⁰.

Maakonnaplaneeringuga määratakse lähikeskuseks ka Suuremõisa, ehkki RAKE uuringu kohaselt asub see suurematele keskustele (Kärdla ja Käina) suhteliselt lähedal ning on väikese kliendibaasiga. Samuti on ühistranspordiühendus Suuremõisast Kärdlasse ja Käinasse hea. Suuremõisas paikneb ametikool, kus õpivad õpilased üle kogu saare ja ka väljapoolt Hiiumaad, seetõttu võib seal olla tegelik teenuseid tarbivate inimeste arv suurem. Suuremõisat külastavad ka turistid, eelkõige Suuremõisa lossi pärast, lisaks asub Suuremõisa lähedal kaks sadamat (Heltermaa ja Salinõmme). Mõlemad sadamad on maakonnaplaneeringus kajastatud kui turismi arenguks maakonna kontekstis olulised sadamad. Suuremõisa puhul on eeldatav teenuse tarbijate arv 2030. a 354 elanikku, mille tõttu on teenuste pakkumise majanduslik tasuvus küsitav. Kuna Suuremõisa asub Kärdlale ja Käinale võrdlemisi lähedal ja ka ühistranspordiühendus on hea, siis juhul, kui Suuremõisa teenuseid pakkuda ei suuda, saavad elanikud vajalikud teenused kätte lähedalasuvatest keskustest ning inimeste heaolu oluliselt ei kahane.

Teenuste pakkumisel on kõige olulisem kohapeal elavate inimeste arv, kuna kohaliku omavalitsuse tulubaas sõltub eelkõige sellest. Enamike maakonnaplaneeringus käsitletud teenuste, mis peavad teenuskeskustes olema kättesaadavad, tarbijaks on peamiselt kohalikud inimesed, mitte turistid. Sellisteks teenusteks on kohaliku omavalitsuse poolt suunatavad teenused: lasteaed, kool, noortekeskus, päevakeskus, sotsiaaltöötaja jms. Turistide jaoks võivad osutada vajalikuks hoopis erateenused: kütuse müügikoht, kauplus, sularaha automaat, apteek jms. Eraettevõtja lähtub teenuse pakkumisel aga majandusliku tasuvuse hinnangust. Teenuste tarbimise osas on Hiiumaa kontekstis oluline välja tuua nn *teise kodu omanikud*, kes on samuti teenuste tarbijateks. Suvisel ajal on nt Hiiumaal elanike arv oluliselt suurem kui talvisel perioodil. Analoogselt turistidega, tarbivad aga nn *teise kodu omanikud* pigem era- kui kohaliku omavalitsuse poolt suunatavaid teenuseid.

Saarelisusest tingituna on Kärdla määratud maakondlikuks keskuseks. Maakondlikus keskses peab RAKE uuringu kohaselt asuma gümnaasium, haigla, pangakontor, raamatukogu, võistlusstaadion ja tervisespordikeskus, samuti peavad olema esindatud erinevate riigiasutuste regionaalsed struktuuriüksused või teeninduspunktid. Kärdla linnas ei ole elanike arv piisav, mis on vajalik mõnede eelpoolloetletud teenuste pakkumiseks (nt gümnaasium, haigla), kuid saarelisest asukohast tingituna peab riigi regionaalstrateegia võimaldama nimetatud teenuste pakkumist kohapeal. Kahaneva rahvastiku kontekstis väheneb maksumaksjate arv veelgi ning sellega suureneb riigi kohustus nimetatud teenuste tagamiseks. Erateenuste pakkumist riiki suunata ei saa (nt pangaautomaadid ja -kontorid, kauplused). Mitmete erateenuste olemasolu on aga kvaliteetsete elamistingimuste saavutamiseks vajalik (apteegid, kauplused, pangateenused).

Maakonnaplaneeringu üks oluline ülesanne on teenuste kättesaadavuse tagamine ning seega elanike elamistingimuste ja heaolu parandamine. Üks oluline aspekt teenuste kättesaadavuse tagamise puhul on ühistransport (vt täpsemalt KSH aruande ptk 2.7.3 *Teedevõrk ja transpordiühendused*). Eeldatavalt peaks järgneva 20 aasta jooksul toimepiirkondade raadius suurenema 40 kilomeetrini seniselt 30-lt kilomeetrilt eelkõige seoses inimeste liikuvuse kasvu, paremate teede ja kvaliteetsema ühistranspordi tõttu. Seega peaksid perspektiivis olema kaetud Hiiumaal teenuste kättesaadavus ühistranspordiga kõikides paikkondades²¹.

Teenuste kättesaadavus on vajalik elanike arvu säilitamiseks ja kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikkuse tagamiseks. Kohaliku omavalitsuse tulubaasi moodustab peamiselt üksikisiku tulumaks, mistõttu on oluline tööealise elanikkonna säilitamine või suurendamine.

²⁰ Maakonnaplaneeringu seletuskiri, lk 15.

²¹ Hiiu maakonnaplaneeringu seletuskiri ja kaart. Hiiu Maavalitsus. Kärdla, 2015

2.7.2. Puhke- ja veealad

Puhkealad

Puhkealad on määratud Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga „Asustust ja maa- kasutust suunavad keskkonningimused (2002). Olulised puhkealad Hiiumaal on:

- Ristna rand ja rannikumetsad
- Tahkuna läänerand
- Tahkuna idarand-Tõrvanina
- Kassari edela- ja lõunaosa
- Sõru-Tohvri rannaala
- Kalana sadama puhkeala
- Kärkla rannaniidud ja metsad
- Hirmuste puhkeala
- Kaleste puhkeala

Need on piirkonnad, mis on looduslikult sobivad puhkeotstarbeks ning mida arvestatav hulk inimesi (nii kohalikke kui turiste) kasutab puhkamiseks, taastumiseks, liikumisharrastusteks jne. Puhkajate rohkus suvel antud kohtades eeldab läbimõeldud infrastruktuuri, regulaarset hooldust ja puhkerajatiste planeerimist.

Puhkealad, välja arvatud Kalana sadama puhkeala, kattuvad täielikult või osaliselt kaitstavate aladega. Enamasti on kattuvatel aladel kaitsealade eesmärgiks rannikumaastiku ja looduslike- või poollooduslike koosluste kaitse. Reeglina ei ole inimpeglikke liike puhkealade tsentris, kuid puhkealade läheduses paiknevad kahe I kategooria linnuliigi (merikotka ja kassikaku) elupaigad. Seetõttu ei kujuta puhkealade ja kaitsealade osaline kattumine endast veel tõsist konflikti, kuid kui külustuskoormuse suurenemisel suureneb ka koormus looduslikele kooslustele, võib teravneda alade kaitse ja kasutuse vaheline konflikt. Oluline on ka aspekt, et eelnimetatud puhkealad on määratud ja kasutusel juba üle kümne aasta, mille jooksul ei ole kaitsealadele tõenäoliselt olulist negatiivset mõju ilmnenu.

Lisaks puhkealadena määratud aladele on maakonnas mitmeid loodusobjekte, kaitsealasid ning piirkondi (Pihla-Kaibaldi, mitmed rannikualad), mis pakuvad samuti mitmeid rekreatsiooni ja puhkevõimalusi näiteks matkamise, supluse, marjade ja seente korjamise jms näol. Maakonnas asub mitmeid Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) hallatavaid õpperadasid, telkimisalasid, lõkkeplatse, puhkekohti, metsaonne ja vaatetorne. Kokku on maakonnas 34 RMK hallatavat looduses paiknevat külustusobjekti.

Puhkealad ja RMK külustusobjektid paiknevad suures osas rohelise võrgustiku aladel ning paljudel juhtudel ka väärtusliku maastiku aladel.

Puhkealade olemasolu ja arendamine omab positiivset mõju inimese tervisele ja heaolule, kuna puhkamine on tervisliku eluviisi lahutamatu osa.

Olulised veealad

Maakonnaplaneeringuga on määratud kalavarude taastootmise seisukohalt olulised vooluveekogud ja nende suudmed:

- Õngu oja, Vanajõgi, Nuutri jõgi ja Poama oja (peamiselt meriforelli taastootmiseks);
- Suuremõisa jõgi, Vaemla jõgi, Luguse jõgi ja Armioja, Käina lahe väljavoolud ehk Puulau kanal ja Orjaku silm ning Käina-Vaemla ühendus Laisna kanal ning Jõeranna oja, Jausa oja ja Prassi kraav.

Üheks sinivõrgustiku (siseveekogud – jõed, ojad, kraavid ning järved) toimimise tingimuseks on jõesuudmete puhastamine, millel on potentsiaalselt positiivne sotsiaal-majanduslik kui ka keskkonnamõju.

Jõesuudmete puhastamisel tuleb eelistada tehnoloogiat, mille puhul oleks võimalik kaasnev keskkonnamõju väiksem. Suudmete puhastamise käigus väljavõetav põhjasete võib sisaldada ka orgaanikat, mistõttu tuleb see kalda alalt ära vedada, vastasel juhul see mineraliseerub, mille tõttu tekib täiendavalt anorgaanilist lämmastikku ja fosforit, mis võib kanduda tagasi jõkke ja sealt merre ning põhjustada eutrofeerumist.²² Samuti võib eemaldatav sete sisaldada ohtlikke ühendeid, sellisel juhul tuleb see käidelda ohtliku jäätmena vastavat litsentsi omava ettevõtte poolt.

Põhjalikum käsitlus Hiiumaa sinivõrgustiku toimimisest ja jõgede suudmealade puhastamisest on toodud maakonnaplaneeringu seletuskirjas (ptk 5.8 *Hiiumaa sinine võrgustik ja jõgede suudmed*). Teema käsitlusel andsid olulise panuse ka KSH eksperdid.

Maakondliku tähtsusega veekogude määramisel ja kasutustingimuste seadmisel ei olnud võimalik arvestada Maaeluministeeriumi ettepanekuga arvestada mõjuga kalade kudealadele ja rändeteedele, kuna Tartu Ülikooli teadlaste²³ sõnul kokkuvõtvalt ning reaalsele väliuuringutele tuginevat kvantitatiivset andmestikku (v.a räime kohta), mida saaks maakonna tasandil kasutada, ei ole. Maakonnaplaneeringuga ei kavandata selliseid tegevusi, mis veekogusid oluliselt mõjutavad. Arendustegevuste elluviimine toimub projekti- ja veekogude põhiselt ning ekspertarvamuse alusel, kus on arvestatud konkreetse veekogu sügavuse, seal elavate kalaliikidega jne.

2.7.3. Teedevõrk ja transpordiühendused

Hiiu maakonna teedevõrk ja teede seisukord on head, kuid hajaasustus, asustatud punktide vahelised pikad vahemaad muudavad transpordi Hiiumaal kallimaks ja aeganõudvamaks. Riigi- maanteede teehoiukavas aastateks 2014–2020²⁴ on nimetatud prioriteetsed riigi põhimaanteede ehitus- ja rekonstrueerimisobjektid, mis Hiiumaad ei puuduta, kuna riigi põhimaanteid Hiiumaal ei ole.

Bussiliikluse kitsaskohad tulenevad Hiiumaa hõredast asustusest. Enamik kohalike omavalitsuste vahelisest liikumisest on Kärdla linna suunaline. Suurim liikumine toimub Kärdla linna ja Pühalepa valla vahel. Keskuste omavahelised seosed on nõrgemad. Suurim liikumine toimub Käina ja Emmaste vahel. Puuduvad mitmed asulatevahelised otseühendused, mis sunnivad inimesi kasutama isiklikke sõiduvahendeid. Samas on liiga vähe reisijaid, et lisaliinid end majanduslikult õigustaksid. Lennu-, praami- ja bussiliikluse vaheline sidusus vajab parandamist.

Ühenduste ja ühistranspordi kitsaskohti, puudusi ja arenguvõimalusi on käsitletud põhjalikumalt Hiiu maakonna transpordiuuringus, ülevaatlik kokkuvõte on toodud Hiiu maakonnaplaneeringu Lisas 4 toodud olemasoleva olukorra kirjelduses.

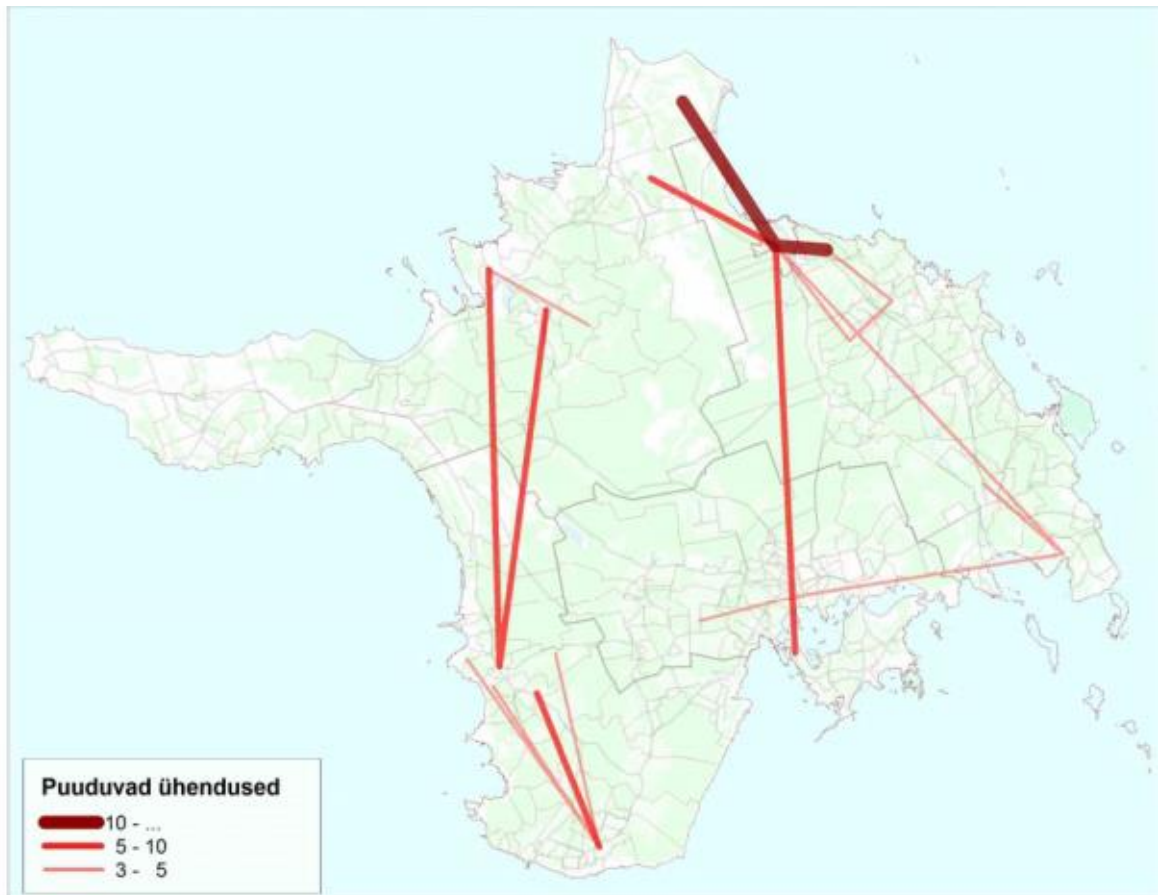
Hiiu maakonna transpordiuuringu kohaselt ei ole ühistranspordiga tagatud Kärdla linna ja Lehtma küla vaheline liikumine. Suurema nõudlusega piirkondadest puudub ühistranspordiga otseühendus ka Hausma külaga. Ehkki Hausma küla läbib mitmeid busse, on peamine asustus koondunud ranniku äärde ning sealt ühistranspordiühendust Kärdlaga ei ole.

Maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk-s 4.4 *Ühendused* on kirjeldatud ühistranspordi arendamise põhimõtteid. Ühistransport peab toimima teenuskeskuste vahel, mis aitab parandada inimeste elukvaliteeti ja on positiivse sotsiaal-majandusliku mõjuga.

²² *Hellenurme paisjärve saneerimisprojekti KMH aruanne*. Arvo Järvet, 2006

²³ *Järelepärimine alusandmete kohta Redik Eschbaumilt ja Markus Vetemaalt (juuni 2015)*

²⁴ Maanteemati koduleht www.mnt.ee/index.php?id=23919

Joonis 1. Puuduvad asulatevahelised otseühendused bussiliinidega²⁵

Maakonnaplaneeringuga kavandatud kergliiklusteede võrgustik võimaldab inimestele turvalist liiklemist jalgsi või jalgratastega. Kergliiklusteede realiseerumine kavandatud mahus sõltub eelkõige majanduslikest võimalustest. Maakonnaplaneeringuga määratud prioriteetsete teelõikude realiseerumine (Käina-Suuremõisa ja Kärkla-Paluküla vahel) aitab kompenseerida puudulikku ühistranspordiühendust (Joonis 1). Sidusa ja turvalise kergliiklusteede võrgustiku rajamisel on positiivne sotsiaal-majanduslik mõju: väheneb inimeste sõltuvus ühistranspordist ja autodest, paraneb inimese elukvaliteet ja tervis.

Sidus kergliiklusteede võrgustik hästi hooldatud teeäärsete maastike ääres annab hea eelduse (jalgratta)turismi arenguks ja Hiiumaa külastajatele saarest hea kuvandi loomisel. Hiiu maakonnaplaneeringus on määratletud ilusad maanteelõigud ja ilusa vaatega kohad, mis ei paikne küll otseselt maantee või kergliiklusteede ääres, kuid on kergesti ligipääsetavad ning vastavad vaated avanevad tihti ka otse maanteelt. Vastavate viitade, infotahvlite vms olemasolu annab nt jalgrattaga liiklejale võimaluse neid kohti teadlikumalt külastada. Heas korras maanteed, sidus ja loogiline kergliiklusteede võrgustik ning hooldatud ümberkaudsed maastikud aitavad kanda positiivset kuvandit Hiiumaast kui ilusast, puhta loodusega ja hästi hoitud saarest. Hiiu maakonnaplaneeringuga kavandatud tegevused toetavad seda ning omavad seega positiivset sotsiaal-majanduslikku mõju.

Transpordi arengukava 2014-2020 kohaselt järgitakse kruusateede tolmuvabaks muutmisel riikliku programmi "Eesti teed tolmuvabaks 2030." Eesmärk on ehitada riigimaanteedel tolmuvad katted kõigile suurema kasutusega (sagedus üle 50 auto/ööp) kruusateedele aastaks 2030, arvestades elanikkonna paiknemist ja tee kasutamise intensiivsust. Kuni aastani 2020 ehitatakse kruusateedele katteid 100-150 km aastas. Kruusateede püsivuse tagamiseks ja

²⁵ Hiiu maakonna transpordiuring. Stratum, 2014

tolmamise vältimiseks täpsustatakse kruusateede katendi ehitamise, remontimise ja hooldamise põhimõtteid õigusaktides.

Kruusateede suurim probleem on tolmu mõju keskkonnale. Vastupidiselt Soomele ei ole Eestis võimalik kasutada materjale, millest saaks ehitada sideainega töötlemata peaaegu tolmuvabu katteid (graniitkillustik ja väike kogus savi). Nõuete järgi peab ka Eestis kruusateel kasutatav kruus sisaldama saviosakesi, mis tagab tee parema püsivuse, kuid tolmamist ei vähenda. Seetõttu on üheks väheseks võimaluseks tolmust vabanemiseks kruusateedele kergkatete ehitamine. Vahendite planeerimisel katete ehituseks on lähtutud sellest, et olemasolev riigi kruusateede võrk on suures osas seisukorras, mis vajab nii kraavide kaevamist, muldkeha ning kruusast aluse ehitamist. Enamik kruusateid, kus muldkehad ja kraavid olid varasemalt korda tehtud, on juba katte alla viidud ja järgi on külmakerkeotlikud või sisuliselt ilma muldkeha ja kraavideta kruusateede teelõigud, mille tõttu on kruusateede katete ehitamise hind edaspidi kilomeetri kohta kõrgem. Hetkel on arvestatud kilomeetri keskmiseks hinnaks 100 000 eurot/km, mis aga raskemates tingimustes võib olla märgatavalt suurem. Raskeliikluse korral (näiteks karjääriveod üle 15% liiklusest) kruusateedele tolmuvaba katte ehitust ei planeerita, kuna siirde- või kergkatend²⁶ laguneks kiiresti ja püsikatendi (asfaltbetoon) ehitus oleks, arvestades üldist väikest liiklussagedust, liialt kallis. Väiksema liiklusega kruusateedel tagatakse tolmuvabad katted vajaduse põhiselt, teostades elamute läheduses olevatel teelõikudel perioodiliselt tolmutõrjet CaCl₂-ga. Seda meetodit saab kasutada ka karjääride väljaveoteedel. Samal ajal tegeleb Maanteeamet teiste võimalike tolmutõrje meetodite või vahendite välja selgitamisega ja võimalusel katsetamisega.²⁷

Maanteeameti peadirektori 16.04.2015 käskkirjaga nr 0109 kinnitatud nimekirja²⁸ kohaselt on aastal 2016 kavandatud tolmuvaba katte alla viia tee nr 12121 (Allika-Vaemla) ja nr 12165 (Kärdla-Hausma-Lennujaam).

Hiiu maakonnaplaneeringu koostamisel määrati tolmuvaba kattega riigimaanteede vajadus ja järjestus arvestades nende kasutatavust turismimarsruudina ja elamute paiknemist. Nimekiri teedest on toodud planeeringu seletuskirjas. Kokku on kavandatud ca 90 km teid tolmuvabaks muuta, millest suurema kasutusega (üle 50 auto/ööp) on ca 37 km. Aastaks 2020 on plaanis mustkatte alla viia ca 63 km ja aastaks 2030 lisaks ca 22 km teid. Tolmuvaba kattega teede väljaehitamine on positiivse mõjuga, kuna tolmuvaba katendi paigaldamine parandab teenuste kättesaadavuse, töö- ja haridusrände kiirust ja mugavust. Lisaks paraneb teeäärsete inimeste elukeskkonna kvaliteet, kuna tolmu tase väheneb.

Suvisel perioodil suureneb transpordikoormus Hiiumaa teedele, sellega seoses suureneb ka liiklusest tulenev müra. Maakonnaplaneeringuga kavandatud Kõrgessaare-Hüti ja Hüti-Käina vahelise teelõigu mustkatte alla viimise puhul väheneks liiklussagedus teistel maanteedel, sest tee kehvast olukorrast tulenevalt on liikluskoormus nimetatud teel madal. See aitab hajutada nii liiklussagedust kui ka liiklusest tulenevat müra. Eeldatavalt suureneb liiklussagedus tolmuvabaks muudetud teedel, mis suurendab liikluse müra nende teede vahetus läheduses elavatele inimestele. Liikluskoormuse kahekordistudes suureneb müra 3 dB võrra²⁹. Sellest hoolimata jääb liiklussagedus Hiiumaal kokkuvõttes madalaks ning tolmuvabade teede lisandumisega ei ole ette näha liiklussageduse sedavõrd suurt kasvu, et esineks müra normtasemetete ületamisi.

Transpordi seisukohalt on Hiiumaal võrdselt olulised ka lennuväli ja sadamad, mis ühendavad saart mandriga. Maakonnaplaneeringus on põhjalikult käsitletud sadamate arenguid, sh välja toodud, et reisisadamatena on olulised Heltermaa ja Sõru sadamad. Kvaliteetne ühendus mandriga aitab ühelt poolt parandada hiidlaste elukvaliteeti, teisalt toetab turismi ja majandusarengut. Hiiu maakonnaplaneeringuga ei nähta ette tegevusi Kärdla lennuvälja laiendamiseks.

²⁶ Siirde- ja kergkatend on kergemat tüüpi katend – mustkate, kahekordne pindamine või freesipurust või stabiliseeritud kate, mis hiljem pinnatakse, mille tulemusel muudetakse tee tolmuvabaks

²⁷ Riigimaanteede teehoiukava aastateks 2014-2020

²⁸ Maanteeameti koduleht www.mnt.ee/index.php?id=23919

²⁹ Keskkonnamüra hindamine ja müra leviku tõkestamine. T. Lahti, 2010

2.7.4. Jäätmemajandus

Üleriigiliselt ning maakondlikult on oluline üldise jäätmetekke vähendamine ning jäätmete taaskasutamine.

Jäätmemajanduse arendamiseks tuleks omavalitsuse tasandil:

- soodustada ja luua elanikele paremaid võimalusi jäätmete liigiti kogumiseks, rajades selleks nt jäätmete kokkukande punkte/jäätmemajasid, korraldades ohtlike jäätmete kogumisringe ning harides elanikke jäätmete taaskasutamise/vältimise teemadel;
- tagada optimaalne ehitus-lammutusjäätmete ning probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumis- ja käitlusvõrgustik, pöörates erilist rõhku biolagunevate jäätmete kogumisele; Biojäätmete sorteerimist segaolmejäätmetest tuleb suurendada (tiheasustusalad, asulate kortermajad), et saavutada riigi jäätmekavas seatud eesmärgid;
- tagada elanikkonnale jäätmete taaskasutuse kindlustamiseks mõistlikus kauguses ja mahus liigiti kogutavate jäätmete kogumisvõrgustik;
- võimaldada kalmistujäätmete nõuetekohase sorteerimise võimalus, vältimaks kalmistujäätmete puhul (eelkõige lehed ja oksad) prügikottide või muude mitte biolagunevate jäätmete sattumist konteinerisse.

Vastavalt keskkonnaministri 16.01.2007 määruse nr 4 §-le 4¹ peab alates 01.01.2016 jäätmejaama lahtioleku aeg tagama elanikele sorditud ja liigiti kogutud jäätmete üleandmise sobival ajal kolm korda nädalas, sh ühel puhkepäeval, kokku 24 h jooksul. Jäätmete sorteerimise ja taaskasutamise edendamiseks ning soodustamiseks peab elanikel olema võimalus jäätmeid jäätmejaama tuua ka töövälisel ajal.

Maakonnaplaneeringu koostamisel arutleti Hiiumaa jäätmemajanduse tänase olukorra üle ning võimalusi selle muutmiseks. Maakonnaplaneeringu jätkutegevusena nähakse ette tasuvusanalüüsi koostamist, mis käsitleb erinevaid võimalusi olmejäätmete käitlemiseks (mandrile vedu, ladestamine Hiiumaa jäätmejaamas, soojuse tootmine Hiiumaal). Analüüsis tuleb hinnata ja võrrelda nii majanduslikku otstarbekust kui seonduvaid keskkonnamõjusid. Tulenevalt Keskkonnaameti ettepanekust ja lähtuvalt jäätmehierarhia põhimõttest (jäätmeseadus § 22¹) ning Riigi jäätmekava 2014-2020 eesmärkidest on soovitatav täiendavalt analüüsida eelkõige ka olmejäätmete (mis ei hõlma vaid segaolmejäätmeid) korduskasutuseks ettevalmistamise, ringlussevõtu ja muul viisil taaskasutamise (lisaks energiakasutusele) võimalusi Hiiu maakonnas.

2.7.5. Taastuveneergetika

Eesti energiamajanduse arengukava 2030 eelnõu (seisuga 13.02.2015)³⁰ kohaselt peaks taastuvatest energiaallikatest elektri tootmise maht moodustama 30% sisemisest elektri lõpptarbimisest. Võrdluseks, et Eesti taastuveneergetika tegevuskava aastani 2020 kohaselt tuli tõsta taastuvate energiaallikate osakaalu kogu energiatarbimises võrreldes referentsaastaga (2005) 25%-ni. See näitab, et Eesti pikaajalised eesmärgid on seotud taastuveneergetika osakaalu suurendamisega.

Kõige rohkem elektri tootmises kasutatavad taastuvad energiaallikad Eestis on biomass ja tuul. Tuuleenergia Assotsiatsiooni kodulehe andmetel on 2014. a lõpu seisuga Eestis töös 138 elektrituulikut tootmisvõimsusega 302,7 MW ja tuuleenergia kogutoodang oli 552 GWh. Võrguga liitumislepinguid³¹ omavaid maismaa tuuleparkide arendusprojekte on hetkel töös 11, millede kogutootmisvõimsus on 1403,6 MW. Meretuuleparkide arendusi on hetkel töös kolm, kogutootmisvõimsusega 1490 MW. Biomassi ja biolagunevaid olmejäätmeid kasutavaid elektrijaamasid on Eestis installeeritud võimsusega 100 MW elektritoodanguga ligikaudu 700 GWh.

³⁰ Eesti energiamajanduse arengukava 2030 eelnõu (seisuga 13.02.2015),

http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/5/5b/ENMAK_2030._Eeln%C3%B5u_13.02.2015.pdf

³¹ Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon www.tuuleenergia.ee/about/statistika/arendamisel/, osadel on liitumislepingu kehtimise aeg möödunud

Geograafiliste tingimuste tõttu on Eestis madal potentsiaal hüdroenergia kasutamiseks ning päikeseenergia kasutamine elektri tootmisel on leidnud rakendust peamiselt väikelahendustena.³² Praegu toodetakse 35% soojusenergiast biomassist, kuid seda on võimalik suurendada kuni ca 70%-ni kogu toodetud soojusenergiast, biogaasi saab kasutada mootorikütusena ning asendada seega ca 30% imporditud vedelkütusest.³³

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ kohaselt on energiatootmise eesmärk eelkõige energiajulgeoleku tagamine, mitte niivõrd ekspordile orienteerumine. Seetõttu on oluline keskenduda hajutatud piirkondlikule energiatootmisele, mis võimaldab paremini ära kasutada kohalikke energeetilisi ressursse, pakkuda tööd kohalikele inimestele ning luua võimalusi majandusarenguks. Samuti on mõistlik keskenduda elektri ja soojuse koostootmisele. Hiiu maakonnaplaneeringuga soodustatakse oma tarbeks taastuenergia rakendamist majapidamistes nii päikesekollektorite, -paneelide kui ka väiketuulikute näol. Objektide rajamisel ja käitamisel ning maa kasutamisel tuleb järgida keskkonnanõudeid.

2.7.6. Ettevõtlus ja majandusareng

Kalandus- ja tööstusettevõtted on Hiiumaa suurimad tööandjad. Olulise osa moodustavad ka majutus- ja toitlustusettevõtted. Suurim töökohtade arv on Kärdla linnas ja Käina alevikus.

Hiiumaa tootmisalad on koondunud sadamate või keskuste lähedusse. Suurem tootmisalade kontsentratsioon paikneb Kärdla linnas ja Käina lähialas. Valdade üldplaneeringutega määratud tootmisalad on pindalalt suhteliselt väikesed. Ulatuslike tootmisalade määramiseks maakonnaplaneeringus puudub otsene vajadus. Oluline on pigem olemasolevate tootmisalade laiendamise võimaluste säilitamine ning nende baasil klastrite moodustamine. Maakonnaplaneeringu seletuskirjas on määratud tootmisalade kavandamise üldised põhimõtted. Tootmisalade asukoha valikul eelistatakse varem tootmis- või ettevõtlusaladena kasutuses olnud alasid.

Hiiu maakonna transpordiuringu³⁴ kohaselt töötavad ligi pooled maakonna elanikud elukohajärgses asulas. Elukohavälisesse töökohta liikumiseks ei vaja siiski kõik elanikud ühistransporti (ei ole potentsiaalsed ühistranspordi kasutajad), kuna paljudel juhtudel töötatakse kõrvalasulas ning igapäevane liikumistee on piisavalt lühike jalgsi käimiseks või jalgrattaga sõitmiseks.

Põhjalikum ülevaade Hiiumaa ettevõtlusest, tööhõivest ning töörandest on toodud maakonnaplaneeringu seletuskirjas (ptk 4.5 *Ettevõtlus- ja tootmisalad*) ja eelviidatud transpordiuringus.

Ettevõtlus ja majandusareng tagavad elanikele töökohad ning sissetuleku, suureneb inimeste elatustase ja heaolu. Seega on ettevõtluse toetamine kahaneva rahvastiku kontekstis väga oluline. Hiiumaa puhul ei ole tõenäoline suurte tootmisettevõtete lisandumine, seevastu tuleks pigem toetada väiketootmist. Sellest tingituna ei ole maakonnaplaneering määranud uusi ulatuslikke tootmisalasid, vaid eesmärk on olemasolevate alade laiendamine.

Ettevõtluse ja majandusarengu soodustamiseks on Hiiu maakonnaplaneeringus määratud perspektiivne 35(110) kV elektriliin, mis tagab 110 kV olemasolu kõige tihedamalt asustatud piirkondades, vähenevad energiakaod ja paraneb piirkonna pingekvaliteet. See annab võimaluse ka uutel ettevõtetel elektrivõrguga liituda. Täna nt ei ole võimalik üle 3 MW liitumist teha, sest saarel puudub vaba võimsus.

Hiiumaa on hajaasustusega, suurte kaitsealade ning metsamassiividega maakond, seega on oluline, et maakonnaplaneering ei näeks ette põhjendamatuid piiranguid ettevõtluse arendamiseks. Ettevõtluse areng on maakonna jätkusuutlikkuse tagamiseks oluline. Samas peab tootmise planeerimisel arvestama looduskaitse aspektidega. Maakonnaplaneeringuga määratud kasutustingimused tootmisaladele ei takista ettevõtluse arengut ning on kooskõlas looduskaitse põhimõtetega.

³² Eesti energiamajanduse arengukava 2030 eelnõu (seisuga 13.02.2015), http://www.energiatagud.ee/img_auth.php/5/5b/ENMAK_2030_Eeln%C3%B5u_13.02.2015.pdf, lk 31

³³ Eesti Taastuenergia Koda www.taastuenergeetika.ee/eesti-statistika/, külastatud 30.06.2015

³⁴ Hiiu maakonna transpordiuring. Inseneribüroo Stratum, 2014

Hiiu maakonna territooriumist ca 24% moodustavad kaitsealad, kus on ettevõtlustegevus piiratud. Seega kaitsealade laiendamine või maakonnaplaneeringuga kasutustingimuste karmimaks muutmine peab olema põhjendatud või peab olema pakutud välja leevendusmeetmed (sh kaitsealadest tulenevate piirangute tõttu mõjutatud maaomanike majanduslik kahju). Maakonnaplaneeringuga kaitsealade piire ei laiendata ning kasutustingimusi ei karmistata. Positiivse poole pealt võib välja tuua maakonnaplaneeringuga korrigeeritud rohelist võrgustikku, mis on nüüd sidusam ja väiksema ulatusega. Kuna roheline võrgustiku alal kehtivad ka kasutustingimused, mis võivad ettevõtlust mõjutada, võib roheline võrgustiku vähendamine omada kaudselt positiivset mõju ettevõtluse arengule.

Hiiu maakonna jaoks oluline sektor on turism, mida toetab ka maakonnaplaneering määrates olulised puhkealad, mille kasutust (teed, parklad, telkimis- ja lõkkekohad jne) on edaspidi vajalik nii planeeringute kui ka projektide kaudu suunata. Samuti on Hiiumaa ettevõtluses oluline roll sadamatel. Maakonnaplaneeringus on seatud sadamete arendamisel eesmärgiks nende funktsioonide laiendamist ja head ühendust vajaliku taristuga. Mereturismi arendamise eesmärgil on planeeritud rekonstrueerida Haldi sadam. Sadamate arendamisel tuleb lähtuda õigusaktides sätestatud keskkonnanõuetest.

Kalanduse arendamiseks on maakonnaplaneeringuga määratud sinivõrgustiku toimimise tingimuseks jõesuudmete puhastamine, mis suurendab eeldatavalt kalavarusid ja toetab kalanduse sektorit. Põhjalikult on jõesuudmete puhastamise sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnamõjusid käsitletud maakonnaplaneeringu seletuskirja ptk-s 5.8 *Hiiumaa sinine võrgustik ja jõgede suudmed*.

2.7.7. Maavarade varustuskindlus

Maavarade arvestust peetakse keskkonnaregistris maardlate kaupa maavaravarudena keskkonnaregistri seaduses sätestatud korras ning vastavalt maapõueseadusele. Maa-ameti kodulehel on toodud ka maavarade koondbilansid³⁵ ja kaardirakendus, mida saab vaadata maardlate kaupa.

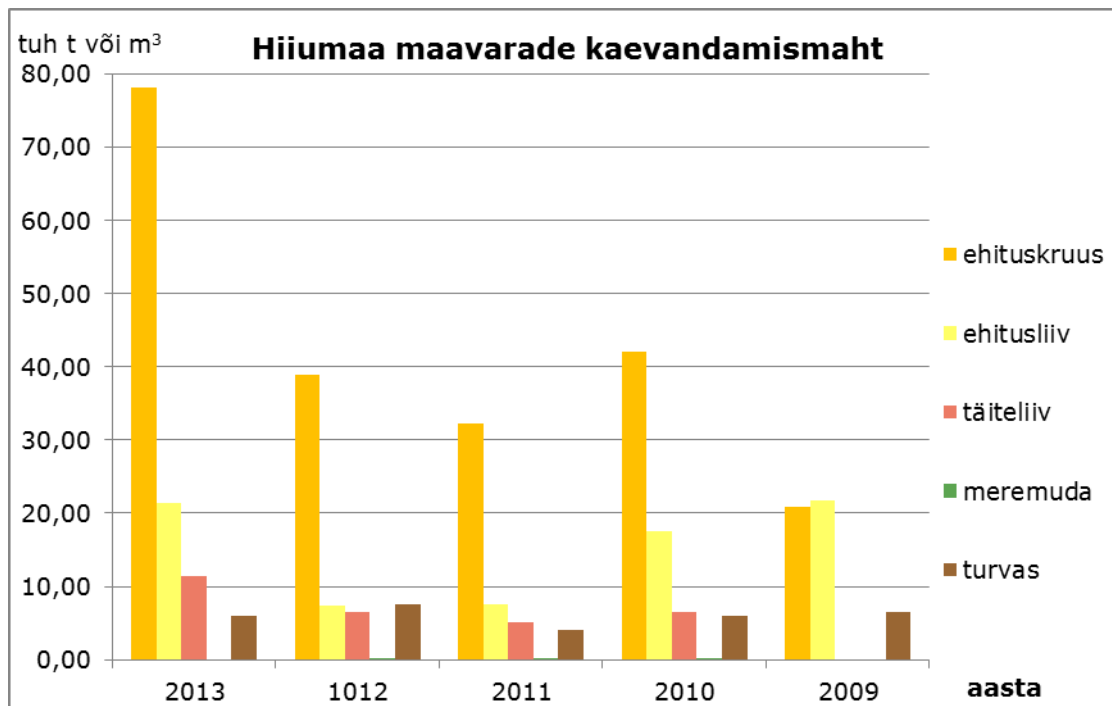
Keskkonnaregistri andmetel on Hiiumaal KSH aruande koostamise hetkel 29 maardlat, millest 20 on liiva- või kruusamaardlad, 2 savimaardlad, 3 lubjakivimaardlad, 3 turbamaardlad ja 1 meremudamaardla. Üleriigilise tähtsusega on Käina meremudamaardla, Hiiumadala ja Kõpu liivamaardlad. Neist kaks viimast asuvad Eesti territoriaalvetes ja jäävad Hiiu maakonna-planeeringu alast välja.

KSH ekspertide ettepanekul teostati maakonnaplaneeringu koostamise raames Hiiumaa maardlate analüüs, mille põhjal jagati maardlad kolme kategooriasse. Kategooriate selgitus, maardlate jagamine kategooriatesse koos selgitusega ja maardlate üldised kasutustingimused on toodud planeeringu seletuskirjas.

Maakonnaplaneeringuga uusi maardlaid ei määrata, planeeringus näidatakse ära maardlate alad ja täpsustatakse maardlatest tulenevaid piiranguid. Järgnevaga antakse hinnang, kui perspektiivne on erinevate maardlate kasutusele võtmine.

Hiiumaa maavarade kaevandamismahud aastatel 2009-2013 on toodud järgneval joonisel (Joonis 2).

³⁵ Maa-ameti koduleht <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Andmed-ja-kaardid/Geoloogilised-andmed/Maardlad/Maavaravarude-koondbilansid-p193.html>

Joonis 2. Hiiumaa maavarade kaevandamismahud aastatel 2009-2013 (Maa-amet, veebruar 2015)

Jooniselt 2 nähtub, et meremuda kaevandati vaid 2011 ja 2012 ning sedagi väga vähe (20 t). Turba kaevandamine on olnud aastatel 2009-2013 suhteliselt stabiilse mahuga (4-7,5 tuh t), ning sarnase kaevandamismahu korral jätkuaks varu veel 13 aastaks.

Ehitusliiva, -kruusa ja täiteliiva kaevandamismahud sõltuvad oluliselt Hiiumaal toimuvatest suurematest ehitustöödest, mistõttu on joonisel näha 2013. a tunduvalt suuremat kaevandamismahtu. Viimase viie aasta keskmine kaevandamismaht võimaldab aga arvata, et tee-ehitusmaterjali on piisava varuga vähemalt käesoleva maakonnaplaneeringu perioodiks (kuni 2030). Teine küsimus on selles, kas kaevandatav materjal on erinevateks töödeks piisava kvaliteediga. Kvaliteet selgitatakse läbi uuringute arendajate poolt.

Lubjakivi ja savi ei ole aastatel 2009-2013 kaevandatud, samuti ei ole nende maavarade kaevandamiseks antud välja kaevandamisluba.

Hiiumaal on 11.06.2015 seisuga³⁶ väljaantud 17 kehtivat maavara kaevandamisluba.

2.8. Mõju kultuurikeskkonnale

2.8.1. Väärtuslikud maastikud

Hiiu maakonnaplaneeringu koostamisel võeti üle maakonna teemaplaneeringuga „Asustust ja maakasutust määravad keskkonnatingimused“ määratud väärtuslikud maastikud. Kuna teemaplaneeringu koostamisele eelnenud analüüs oli piisavalt põhjalik – analüüsitud on looduslike, maastikuliste jm väärtuste ruumilist paiknemist ja omavahelisi suhteid, ning kavandatud meetmeid nende säilitamiseks – ning see on endiselt asjakohane, siis on teemaplaneeringut korrigeeritud minimaalselt. Väärtuslike maastike säilitamine ja väärtustamine on Hiiu maakonna üks ruumilise arengu eesmärke.

³⁶ Keskkonnaameti koduleht

https://eteenus.keskkonnaamet.ee/?page=avalik_stat_koond&act=avalik_info&u=20150611163348

Hiiumaa väärtuslikud maastikud on reeglina hästi säilinud ning võrreldes teemaplaneeringu koostamise ajaga paremini korrastatud, millele on kaasa aidanud Euroopa Liidu loodushoiu-toetused ning poollooduslike koosluste hoolduse toetuste süsteem. Väärtuslike maastike püsimiseks on enamiku alade puhul vajalik inimtegevus, mis säilitab ajaloolist asustusstruktuuri ning hoiab maastikke avatuna. Hiiumaa väärtuslikele maastikule ei avaldu praegu olulisi survetegureid, mis ohustaks väärtuslike maastike säilimist. Maakonnaplaneeringuga ei kavandata väärtuslike maastike aladel olulise ruumilise mõjuga objekte, tiheasustusalasid, suuri maakasutuse muutusi ega muid maastikke oluliselt mõjutavaid tegevusi.

Mõnedel väärtusliku maastiku aladel paiknevad maardlad. Seetõttu on sellised maardlad Hiiu maakonnaplaneeringuga arvatud III kategooriasse. Maardlate kasutuselevõtul vältida võimalusel alasid, mis asuvad väärtuslikel maastikel. Juhul, kui nimetatud aladel on kaevandamine majanduslikult otstarbekas, tuleb eelnevalt kaaluda kaasnevaid mõjusid väärtuslikele maastiku-komponentidele. Kaevandamisloale tingimuste seadmisel, korrastamistingimuste andmisel ja nende alusel korrastamisprojekti koostamisel arvestada väärtusliku maastikuga. Vajadusel lisada kaevandamisloale tingimused leevendavate meetmete rakendamiseks

Hiiu maakonnaplaneeringuga nähakse ette maastiku hoolduskava koostamine järgmistele väärtuslikele maastikele: Reigi-Lauka, Kärdla rannaniidud ja metsad, Kagu-Hiiumaa, Käina põllumaastik koos kihelkonnakeskusega, Kaigutsi küla, Viiri-Emmaste-Tilga ning Sõru-Hindu-Tohvri. Maakonnaplaneeringuga määratakse maastike üldised hooldussoovitused.

Väärtuslike maastike teema käsitlemine Hiiu maakonnaplaneeringus on positiivse mõjuga, aidates kaasa maastike säilimisele ning nende väärtustamisele.

2.8.2. Väärtuslikud põllumajandusmaad

Väärtusliku põllumajandusmaa keskmise boniteedi lävend on kasutatava metoodika alusel Hiiumaal vaid 28 hindepunkti. Väärtuslike põllumajandusmaade arvestusse on seega võetud alad, mille väärtus on põllumajandusmaana Eesti skaalas madal ning mis ei oma väga suurt tähtsust põllumajandusliku ressursina. Hiiumaal on väärtuslikke põllumajandusmaid (maid, mille boniteet on 28 hindepunkti või rohkem) kokku 14 602 ha ja need on koondunud maakonna ida- ja lõunaossa, moodustades põllumajandusmaadest 66%.

Hiiumaa on suure metsasusega (mis viimase sajandi jooksul on avamaade arvelt järjest suurenenud) ja lagedate põllumajanduslike maadega avamaastike säilitamine on oluline ka traditsiooniliste maastike kaitse seisukohast. Väärtuslikud põllumajandusmaad kattuvad sageli väärtuslike maastikega, seega on põllumajandusmaade säilitamine ka väärtuslike maastike kaitse aluseks. Seega aitab maade jätkuv põllumajanduslik kasutus kaasa traditsiooniliste maastike säilitamisele.

Väärtuslikele põllumajandusmaadele ega nende maakasutusele ei avaldu Hiiu maakonnaplaneeringuga kavandatavad objektid ja tegevused arvestatavaid mõjusid. Puuduvad olulised alternatiivsed maakasutused, mis väärtuslike põllumajandusmaid arvestataval pindalal ohustaks. Hiiumaal ei toimu põllumajandusmaadel arvestatavat valglinnastumist ega elamuehitust, samuti tööstusalade rajamist. Arendused võivad väärtuslike põllumajandusmaid mõjutada suhteliselt piiratus ulatuses ja seda eelkõige Kärdla linna ja Käina aleviku naabruses. Sõltuvalt põllumajandus- ja metsandussektori arengutest võib tekkida huvi põllumajandusmaade metsastamise vastu. Sel juhul oleks otstarbekas kasutada metsastamiseks kõige vähemväärtuslikumaid ja põllumajanduseks ebasobivamaid maid ning püüda säilitada väärtuslikud põllumajandusmaad ikkagi avamaadena ja hoida võimalusel põllumajanduslikus kasutuses.

2.8.3. Pärandkultuur ja muinsuskaitsealad

Hiiumaal ei esine maakonnaplaneeringu objektiks olevaid muinsuskaitsealasid.³⁷ Muinsuskaitseobjektid on riikliku kaitse all ning neile on määratud kaitsevööndi ulatus, kus kehtivad muinsuskaitseadusest tulenevad piirangud. Seega on nende säilimine tagatud riiklikul tasandil. Pärandkultuuriobjektide kaitset üksi seadus ei sätesta. Kultuuriväärtuslike objektidega tuleb edaspidi planeeringute koostamisel ja projekteerimistingimuste väljastamisel arvestada, see tagab pärandkultuuri säilimise. Kohaliku turismi edendamiseks on edaspidi vajalik pärandkultuuri ja muinsuskaitseobjektide sihipärane eksponeerimine, mis toetaks ettevõtlust ja majandusarengut.

Pärandkultuuri ja muinsuskaitseobjektidele paraneb ligipääs tänu Hiiu maakonnaplaneeringuga kavandatud kergliiklusteede võrgustikule. See annab hea eelduse nt jalgrattaturismi arendamiseks. Soodustamaks nende kohtade külastust ja väärtustamist tuleks lisada nt viitasid või infotahvleid, kui neid veel pole.

Maakonnaplaneeringuga ei kavandata tegevusi, mis põhjustaksid olulist negatiivset mõju pärandkultuuri ja muinsuskaitsealade säilimisele.

³⁷ Hiiu maakonnaplaneeringu seletuskiri. Hiiu Maavalitsus. Kärdla, 2015

3. LEEVENDUS- JA SEIREMEETMED

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) kohaselt peab KSH aruanne sisaldama strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju:

- vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid;
- seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust.

Keskkonnamõju KeHJSi tähenduses on tegevusega eeldatavalt kaasnev vahetu või kaudne mõju inimese tervisele ja heaolule, keskkonnale, kultuuripärandile või varale. **Keskkonnamõju on oluline**, kui see võib eeldatavalt ületada tegevuskoha keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara.

Seiremeetmete eesmärk on teha varakult kindlaks, kas strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneb oluline negatiivne keskkonnamõju ja rakendada seda ennetavaid ja leevendavaid meetmeid. Kehtestatud seiremeetmed on strateegilise planeerimisdokumendi elluviijale järgimiseks kohustuslikud. Seirel võib kasutada olemasolevat keskkonnaseiresüsteemi või strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva keskkonnamõju jälgimiseks kavandatud seiret. Seire võib toimuda ühe või mitme strateegilise planeerimisdokumendi alusel kavandatud tegevuse raames. KSHga seiremeetmeid ei kavandata, kuna olulise negatiivse keskkonnamõjuga tegevusi MPga ei planeerita. Seiratavad keskkonnanäitajad määratakse õigusaktide alusel vastavate seireprogrammide ja keskkonnalubadega.

Maakonnaplaneeringus kajastatakse (reserveeritakse trassikoridorid) Natura võrgustiku aladel või nende piiril olulise ruumilise mõjuga infrastruktuuriobjektide, nagu 110 kV elektriliinid, asukohti. Kõigil juhtudel (Väinamere loodusala, Väinamere linnuala, Jausa loodusala, Kukka-Luhastu loodusala, Paope loodusala, Pihla-Kurisu loodusala, Kõrgessaare-Mudaste linnuala, Tahkuna loodusala, Tihu loodusala) paiknevad need olemasolevatel liinitrassidel, mis aitab mõjusid Natura aladele minimeerida. Ka olemasoleval trassil kaasneb 110 kV õhuliini rajamisega liini sihi laiendamine 80 meetrini, mis põhjustaks mitmel juhul kaitse-eesmärgiks olevate elupaikade kadu või mõjutamist, samuti mõjutaks eesmärgiks olevate liikide elupaiku. Uute 110 kV liinide trasside täpne asukohavalik, liinide rajamine ja olemasolevate asendamine 110 kV liinidega nõuab kavandamise järgmises faasis Natura asjakohast hindamist. Natura alade piiril asuvate liinide korral aitab mõjusid leevendada sihi laiendamine alast väljapoole. Pärast maakonnaplaneeringu kehtestamist saab algatada riigi eriplaneeringu koos keskkonnamõjude hindamisega (KMH), mille raames viiakse läbi Natura hindamine ja pakutakse välja vajalikud konkreetset keskkonnatõuded/leevendusmeetmed vastavalt projekteeritavale lahendusele. Nimetatud KMH käigus on võimalik hinnata ka väljapakutud leevendusmeetmete, sh vajadusel hüvitusmeetmete, tõhusust. Maakonnaplaneeringu üldistusaste ei võimalda käesolevas KSHs anda konkreetsemaid leevendusmeetmeid ega hinnata nende tõhusust, kuna hindamiseks vajalik teave (kuidas elektriliinid täpselt paiknema hakkavad ja kas sellega võib kaasneda negatiivne keskkonnamõju) selgub alles eriplaneeringu koostamisel ja projekteerimisel ning mõjude hindamisel.

Natura alade naabruses paiknevad olemasolevad kruusa ja liiva karjäärid ei põhjusta eeldatavalt olulisi mõjusid, kuid nende laiendamisel või uute karjäärade avamisel on Natura mõjude hindamine kindlasti vajalik. Kuna turba kaevandamisega kaasneb sooala kuivendamine, siis avaldab Pihla-Kaibaldi loodusala piiril tegutsev Pihla turbakaevandusala jätkuvat negatiivset mõju loodusala kaitse-eesmärgiks olevatele soolupaikadele. Pihla kaevandusala puhul tuleks kaaluda veerežiimile negatiivsete mõjude leevendavate meetmete rakendamise võimalusi.

Linnustikule avalduvate mõjude leevendamiseks tuleb peamistel rändeteedel paiknevad liinid lindude jaoks märgatavalt tähistada – liinidele riputatakse vimplitaolised värvilised tähistused. Kuna see meetod ei võimalda lindude hukkumist täielikult ära hoida, oleks parim lahendus suurima rändeintensiivsusega lõikudes liinide maakaablisse viimine. Linnustikule avalduvaid mõjusid on vajalik hinnata iga konkreetse uuendatava kõrgepinge õhuliini puhul ning ühtlasi tuleb kavandada võimalikult tõhusad leevendusmeetmed.

Võimalikku negatiivset olulist mõju kaitstavatele loodusobjektidele tuleb vajadusel täpsustada edaspidiste tegevuste kavandamisel eelhinnangu, KSH või KMH raames ning vajadusel välja pakkuda täiendavad leevendusmeetmed.

Maakonnaplaneeringu koostamine toimus koostöös KSH ekspertidega ja vajadusel arvestati olulist negatiivset keskkonnamõju leevendavaid ja positiivseid mõjusid suurendavaid asjaolusid (nt rohelise võrgustiku korrigeerimine, suudmealade puhastamine, kliimamuutustega arvestamine) juba planeeringulahenduse väljatöötamisel.

4. ÜLEVAADE MAAKONNAPLANEERINGU KSH ARUANDE MENETLUSEST

4.1. Osapooled

Maakonnaplaneeringute koostamise algatas **Vabariigi Valitsus**.

Hiiu maakonnaplaneeringu (MP) koostamise ja KSH korraldaja ning MP kehtestaja on Hiiu maavanem. Planeeringut koostab **Hiiu Maavalitsus** (aadress: Leigri väljak 5, 92401 Kärkla, 92401 Kärkla, tel 463 6040, info@hiiu.maavalitsus.ee). **Maakonnaplaneeringu koostamise konsultant** on OÜ Artes Terrae, kontaktisik on Maila Kuusik (e-post: kuusikmaila@gmail.com).

Planeeringu järelevalvet teostab **Rahandusministeerium**.

KSH järelevalvet teostab **Keskkonnaameti Hiiu-Saare-Lääne regioon**.

KSH programmi koostas **OÜ Alkranel** (eksperdid Alar Noorvee ja Tanel Esperk).

KSH aruande koostamiseks viidi läbi eraldi hange. KSH aruande koostamise konsultant on **Skepast&Puhkim OÜ** (aadress: Laki 34, 12915 Tallinn), kontaktisik Veronika Vers (tel 698 8365, e-post veronika.vers@skpk.ee). KSH töörühma koosseis oli järgmine:

- Veronika Vers – juhtekspert, aruande koostamine, hindamise alused ja põhimõtted, sotsiaal-majanduslikud mõjud (MSc keskkonnakorraldus, Tallinna Ülikool)
- Kristiina Ehapalu – keskkonnaekspert; sotsiaal-majanduslikud mõjud; kultuurikeskkonna mõjud ja looduskeskkonna mõjud (kliimamuutused, pinna- ja põhjavesi) (MSc keskkonnatehnoloogia, Tartu Ülikool; EMÜ keskkonnateaduse ja rakendusbioloogia doktoriõpe)
- Raimo Pajula – looduskeskkonna mõjud (MSc geoökoloogia, Tallinna Pedagoogiline Insituut)
- Kersti Ritsberg – hüdrogeoloog; maavarad (BSc geoloogia, Tartu Ülikool)

Lisaks eelnevalt mainitule on Hiiu maakonnaplaneeringu koostamise ja elluviimisega seotud paljud asutused, piirkonnad ettevõtted, organisatsioonid ja elanikud. Maakonnaplaneeringu koostamisest huvitatud isikud on nimetatud KSH programmi ptk-s 6. Avalikkuse kaasamist ja planeeringu koostamise menetlust korraldab Hiiu Maavalitsus.

4.2. KSH menetluse ülevaade

Vabariigi Valitsus algatas 18.07.2013 korraldusega nr 337 kõigi maakonnaplaneeringute (MP) koostamise. Hiiu maakonnaplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) on algatatud Hiiu maavanema 09.08.2013 korraldusega nr 1-1/2013/203.

MP lähteseisukohtade ja KSH programmi (ehk hindamise lähteülesande) avalik väljapanek toimus septembris 2014. Avalik arutelu toimus 02.10.2015. KSH programm (vt KSH aruande Lisa 1) on heakskiidetud Keskkonnaameti poolt 06.01.2015.

KSH aruanne on koostatud koostöös planeerijatega maakonnaplaneeringu eskiis- ja põhilahenduse väljatöötamise etapis.

KSH aruande eelnõu avalikustati koos planeeringu eskiisiga oktoobris-novembris 2015. Avalik arutelu toimus 11.11.2015 Hiiu Maavalitsuses. Avalikustamise käigus laekunud asjakohaste ettepanekutega arvestati ja KSH aruande eelnõud korrigeeriti.

KSH aruanne esitati asutustele kooskõlastamiseks koos maakonnaplaneeringuga. Vastavalt esitatud ettepanekutele aruannet korrigeeriti. Maakonnaplaneering on Hiiu maavanema poolt vastuvõetud 09.06.2016.

KSH aruande avalikustamine toimus koos Hiiu maakonnaplaneeringu avalikustamisega juunist augustini 2016. Avalikustamisest teavitati e-kirjaga, ajalehes *Hiiu Leht*, Hiiu Maavalitsuse kodulehel ja *Ametlikes Teadaannetes*. Avalik väljapanek kestis 17.06-31.07.2016. Materjalidega sai tutvuda Hiiu Maavalitsuse kodulehel ja kontorisiselt ning kohalike omavalitsuste keskustes. Ettepanekuid, küsimusi ja vastuväiteid sai kirjalikult Hiiu Maavalitsusele esitada kuni väljapaneku lõpuni (31.07.2016).

KSH aruande kohta esitasid avalikustamisel märkusi Maa-amet, Käina Vallavalitsus ja Inge Talts. Maa-amet tegi ettepaneku täiendada KSH aruannet seoses väärtuslikel maastikel asuvate maardlatega. Märkuse alusel on KSH aruannet täiendatud. Käina valla märkused puudutasid Natura asjakohase hindamise läbiviimist ning leevendusmeetmete ebapiisavat kajastamist, samuti alternatiivide puudulikkust käsitlemist. *Kuna samad märkused olid esitatud juba Hiiu maakonnaplaneeringu kooskõlastamise käigus ja nende alusel oli KSH aruannet enne avalikustamist täiendatud, siis rohkem KSH aruannet täiendada ei olnud vajalik. Vastuskirjas Käina vallale toodi asjakohased põhjendused*. Inge Taltsi märkused puudutasid peamiselt elektriühenduse ja Natura asjakohase hindamise teemat, lisaks viidati mõnedele puudustele aruandes (nt rändlindude teema ning ebakõla MP seletuskirjas ja KSH aruandes seoses elektriliinide käsitlemisega). *Asjakohaste märkuste ja ettepanekute alusel on KSH aruannet täiendatud* (vt KSH aruande Lisas 2 toodud märkustega ülevaate tabel ning vastuskirjad märkuste esitajatele).

Avalikustamise tulemusi tutvustav avalik arutelu toimus 31.08.2016 Hiiu Maavalitsuses. Arutelu peamine teema oli energeetika (elektrivõrgu arendamine maakonnas), sh KSH raames mõju hindamise tasand (Natura asjakohase hindamise läbiviimise teema). KSH osas arutelul vastamata küsimusi ülesse ei jäänud (vt KSH aruande Lisas 2 toodud protokoll).

KSH aruande avalikustamisega seotud materjalid (avalikustamise teated, esitatud kirjad ja vastuskirjad neile ning ülevaade esitatud märkustest ja nendega arvestamisest/arvestamata jätmise põhjendustest (tabelina), avaliku arutelu protokoll ja osalejate nimekiri) on esitatud KSH aruande Lisas 2.

Hiiu maakonnaplaneeringu ja selle KSH materjalidega on võimalik tutvuda Hiiu Maavalitsuse kodulehel <http://hiiu.maavalitsus.ee/maakonnaplaneering>.

4.3. KSH läbiviimisel esinenud raskused

KSH läbiviimisel võib peamiseks raskuseks nimetada asjaolu, et maakonnaplaneeringu eesmärk ja ülesanne ei ole paljudele osapooltele, sh ametiasutustele, selge. Maakonnaplaneeringu koostamiseks vajalikud üldised põhimõtted ja juhendid oleks pidanud valmima Rahandusministeeriumi³⁸ eestvedamisel koostöös peamiste osapooltega juba protsessi alguses arvestades selleks ka vajalikku ajakulu. Täiendavate juhendite tekkimine ja maakonnaplaneeringu tasandi tähenduse selgitamine mitmetele osapooltele, sh korduvalt, maakonnaplaneeringu koostamise protsessi vältel on tekitanud osapooltes segadust ning põhjustanud ka maakonnaplaneeringute valmimise venimise. Maakonnaplaneeringuga kavandatu realiseerumisel on oluline, et vastav dokument oleks aluseks ka riigi tasandil teostatavatele strateegilistele otsustele (nt haldusreform, kaitsealade/püsielupaikade moodustamine, teehoiukavade koostamine jne).

³⁸ Maakonnaplaneeringute koostamise algatamise ajal (2013) kuulus planeeringute osakond Siseministeeriumi koosseisu

5. KASUTATUD MATERJAL

Eesti energiamajanduse arengukava 2030 eelnõu (seisuga 13.02.2015),
http://www.energiatalgud.ee/img_auth.php/5/5b/ENMAK_2030._Eeln%C3%B5u_13.02.2015.pdf

Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030
www.riigiteataja.ee/aktiiv/0000/1279/3848/12793882.pdf#

Eesti põhjavee kaitstuse kaart. Eesti Geoloogiakeskus OÜ, 2001

Eesti Statistikaamet, www.stat.ee

Eesti Taastuvenergia Koda www.taastuvenergeetika.ee/eesti-statistika/, külastatud 30.06.2015

Eesti taastuvenergia tegevuskava aastani 2020
www.mkm.ee/sites/default/files/taastuvenergia_tegevuskava.pdf

Eesti Tuuleenergia Assotsiatsiooni koduleht www.tuuleenergia.ee/about/statistika/arendamisel/

Energiamajanduse arengukava 2020
www.mkm.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/energiamaajanduse_arengukava_2020.pdf

ENMAK 2030 koostamise raames valminud uuringud ja arengukavas kasutatud lähteandmed:
www.energiatalgud.ee

Hellenurme paisjärve saneerimisprojekti KMH aruanne. Arvo Järvet, 2006

Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajanduslik ja tehniline eeluuring.
Elering AS, 2014

Hiiu maakonnaplaneeringu ruumiline analüüs. Hiiu Maavalitsus. Kärdla, 2015

Hiiu maakonnaplaneeringu seletuskiri ja kaart. Hiiu Maavalitsus. Kärdla, 2015

Hiiu maakonna transpordiuuring. Inseneribüroo Stratum, 2014

Hiiumaa arengustrateegia 2020+
<http://hiiu.maavalitsus.ee/documents/180835/1011719/Hiiumaa+arengustrateegia+2020.pdf/aaafd360-685f-4fac-bb47-e0837f195dcb?version=1.0>

Hiiumaa arengustrateegia 2020+ Lisa 2 <http://hol.hiiumaa.ee/wp-content/uploads/2013/09/Hiiumaa-2020+-stsenaariumid-Lisa2.pdf>

Hiiu Maavalitsuse koduleht <https://hiiu.maavalitsus.ee/hajaasustuse-programm>, viimati uuendatud 26.03.2015

Juhised Natura hindamise läbiviimiseks loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 rakendamisel Eestis.
A. Aunapuu, R. Kutsar. MTÜ Eesti Keskkonnamõju Hindajate Ühing. Tartu-Tallinn, 2013

Järelepärimine alusandmete kohta Redik Eschbaumilt ja Markus Vetemaalt (juuni 2015)

Keskkonnaagentuur, andmed saadud 12.06.2015

Keskkonnaameti koduleht
https://eteenus.keskkonnaamet.ee/?page=avalik_stat_koond&act=avalik_info&u=20150611163348

Keskkonnaministeeriumi koduleht
www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/ks_loplil_riigikokku_pdf.pdf

Keskkonnaministeeriumi koduleht www.envir.ee/sites/default/files/lak_lop.pdf

Keskkonnamüra hindamine ja müra leviku tõkestamine. T. Lahti, 2010

Kui palju tõuseb meretase Eesti rannikul. A. Rosentau, E. Karro, M. Muru, M. Uppin
www.geograafia.ut.ee/sites/default/files/geograafia/kati_alar_rosentau_190515.pdf

Lääne-Eesti vesikonna põhjaveekogumite seisundi ja seirevõrgu kaardid,
www.envir.ee/sites/default/files/lisa_5_le_pohjavee_seisundi_ja_seirevorgu_kaardid.pdf ja

Lääne-Eesti vesikonna üleujutusohuga seotud riskide maandamiskava (kinnitatud 07.01.2016)
www.envir.ee/sites/default/files/le_maandamiskava.pdf

Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava (kinnitatud 07.01.2016)
www.envir.ee/sites/default/files/laane_eeesti_vesikonna_vmk.pdf

Maa-ameti koduleht <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Andmed-ja-kaardid/Geoloogilised-andmed/Maardlad/Maavaravarude-koondbilansid-p193.html>

Maanteeameti aastaraamat 2013

Maanteeameti koduleht www.mnt.ee/index.php?id=23919

Riigimaanteede tehoiukava aastateks 2014-2020

Selgitus: Keskkonnaministeeriumi avalike suhete nõuniku Pille Kalda 21.01.2015 e-kiri LoodusAja listis

Selliste piirkondade väljaselgitamine, kus tuleks põhjaveekogumi hea koguselise seisundi säilitamiseks arvutada põhjavee prognoosvaru. OÜ Eesti Geoloogiakeskus, 2015

Siseministeeriumi koduleht www.siseministeerium.ee/et/regionaalpoliitka-valdkond/regionaalne-areng

Transpordi arengukava 2014-2020

Uuring era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE, 2015

Veeseaduse § 33¹ www.riigiteataja.ee/akt/130062015005

Väärtusliku põllumajandusmaa kaardikihi loomine. Aruanne. Põllumajandusuuringute Keskus. Kuressaare, 2015. Tellija: Põllumajandusministeerium

www.energiatalgud.ee/index.php?title=ENMAK:Eesti_pikaajaline_energiamaajanduse_arengukava_2030%2B

www.toolkit.balticclimate.org/et/kliimamuutuse-moju/kliimamuutuse-moju-stsenaariumid, viimati kasutatud 26.06.2015

Üleriigiline planeering Eesti 2030+ <https://eesti2030.files.wordpress.com/2014/07/eesti2030.pdf>